

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Fyzické tresty ve výchově dětí

Vypracovala: Eliška Stanislavová

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Plachá Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 31. března 2022

Eliška Stanislavová (v.r.)

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Veronice Plaché Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, vstřícnost a cenné rady, kterými přispěla k vypracování mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům za spolupráci při realizování výzkumu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje problematice fyzického trestání ve výchově dětí. Cílem práce je zmapovat zkušenosti a názory rodičů na užívání fyzických trestů ve výchově dětí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První část práce je zaměřena na teoretická východiska týkající se výchovy, jejích stylů, výchovných prostředků a také fyzických trestů s diskuzí o jejich používání. V poslední části teoretické práce jsou zmíněna práva dětí. Praktická část je realizována formou dotazníkového šetření, jehož hlavním cílem bylo zjistit názory rodičů předškolních dětí na používání fyzických trestů v rodině, jejich dětských zkušeností z původní rodiny a také, zda jsou rodiče pro schválení zákona, který by zakazoval používání fyzických trestů. Ukázalo se, že oproti svým zkušenostem z dětství 15,7 % respondentů od tohoto výchovného prostředku upustilo. Rodiče se více přiklání k demokratické výchově, kde dochází k vyvážené kombinaci liberálního výchovného stylu s autokratickým. S případným zákazem užívání fyzických trestů souhlasí jen ti, kteří již nyní své dítě fyzicky netrestají.

Klíčová slova: výchova; výchovné prostředky; fyzické tresty

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the issue of physical punishment in the education of children. The aim of the work is to map the experiences and opinions of parents on the use of corporal punishment in the upbringing of children. The work is divided into theoretical and practical part. The first part of the work is focused on the theoretical basis of education, its styles, educational resources and physical punishment with a discussion of their use. The last part of the theoretical work mentions the rights of children. The practical part is realized in the form of a questionnaire survey, the main goal of which was to find out the opinions of parents of preschool children on the use of corporal punishment in the family, their childhood experiences from the original family and whether parents are for the approval of a law banning the use of corporal punishment. It turned out that compared to their childhood experiences, 15.7 % of respondents abandoned this educational tool. Parents are more inclined to democratic upbringing, where there is a balanced combination of liberal and autocratic upbringing. Only those who no longer physically punish their child agree with a possible ban on the use of corporal punishment.

Keywords: education; educational resources; corporal punishment

OBSAH:

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VÝCHOVA.....	9
1.1 Výchovné styly.....	10
1.2 Výchova vzorem.....	12
2 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDKY	14
2.1 Odměny.....	14
2.2 Tresty.....	16
2.2.1 Funkce trestů.....	17
2.2.2 Pravidla trestání.....	18
2.3 Vysvětlení jako doplnění odměny či trestu.....	20
3 FYZICKÉ TRESTY	22
3.1 Důvody fyzického trestání.....	23
3.2 Faktory ovlivňující fyzické trestání.....	24
3.3 Diskuze o užívání fyzických trestů.....	25
3.4 Další alternativy k užití fyzických trestů.....	28
3.5 Důsledky fyzického trestání.....	29
3.6 Fyzické tresty a práva dětí.....	30
PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
4 METODIKA VÝZKUMU.....	33
4.1 Cíl výzkumu.....	33
4.2 Výzkumné otázky	33
4.3 Metoda výzkumu.....	33
4.4 Výzkumný soubor a sběr dat.....	34

4.5 Charakteristika výzkumného souboru.....	35
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	37
6 DISKUZE A SHRNUÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	50
7 ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Problematiku fyzického trestání považuji za stále aktuální téma dnešní společnosti, kterému je potřeba věnovat pozornost. Vzhledem k faktu, jaké negativní dopady mají fyzické tresty na děti, je těžké pochopit, že fyzické trestání je v rodinách stále využíváno jako běžný výchovný prostředek. Hlavním důvodem, proč jsem si zvolila téma „Fyzické tresty ve výchově dětí“, jsou mé dvě děti, které se snažím vychovávat respektujícím přístupem bez použití fyzických trestů. Jelikož jsem vyrostla v době, ve které se fyzické trestání běžně využívalo, je pro mě v současné době prioritou se těmto neúčinným výchovným prostředkům vyhnout. Těžké je pro mě i to, že má rodina, ve které jsem vyrůstala mě stále nabádá k fyzickému trestání svých dětí s argumentem, že fyzický trest ještě nikomu neublížil, a naopak pomáhá k zajištění poslušnosti a kázně. Sama ale nevidím jediný důvod, proč by se měl jakýkoliv přestupek dítěte ihned řešit plácnutím, fackou nebo pohlavkem. Již mnoho psychologů se shoduje v tvrzení, že fyzické tresty jsou neúčinné, páchají na dětech nenávratné škody a narušují vztah mezi rodičem a dítětem. V dnešní moderní době mají rodiče k dispozici různé odborné články, knihy, webináře, ve kterých mohou najít různé výchovné metody, rady a doporučení, jak vychovat dítě bez použití fyzických trestů. Dalším důvodem volby této práce je můj zájem zjistit, jaký názor mají ostatní rodiče na fyzické trestání.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se vztahuje k vymezení pojmů vztahující se k výchově, k jejím stylům a výchovným prostředkům. Poslední kapitola se věnuje fyzickým trestům, konkrétně faktorům a důvodům, které vedou k fyzickému trestání a jejich důsledkům. Uvedena je i diskuse psychologů a odborníků, kteří se vyjadřují k problematice fyzického trestání a alternativám, které lze místo fyzického trestání využít. Praktická část se pomocí dotazníkového šetření zaměřuje na zkušenosti a současné postoje rodičů na fyzické trestání. Dále práce mapuje, jaké zkušenosti s fyzickými tresty mají ze svého dětství rodiče a zda získaná zkušenost ovlivnila jejich postoj k užívání fyzických trestů ve výchově dítěte. Dále, jaké výchovné prostředky ve výchově preferují a neposlední řadě jaký názor mají rodiče na úplný zákaz používání fyzických trestů v České republice.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHOVA

Matějček (2015, s. 27) pojem výchovy shrnul tvrzením, že „výchova je mnohotvárný, složitý vzájemný vztah, v němž není jeden dárce a jeden obdarovaný, ale kde se myšlení a jednání každého vzájemně podmiňují a ovlivňují. Celý výchovný proces probíhá v mnohočetné spojitosti s životním vývojovým procesem všech účastníků.“

Čáp a Mareš (2007) výchovu definují jako záměrnou, plánovitou a cílevědomou činnost rodičů, učitelů, vychovatelů na děti a mládež s cílem v dítěti rozvinout pozitivní vlastnosti, postoje, hodnoty, a to za pomoci užití různých výchovných prostředků a metod.

Na způsob výchovy neexistuje určitý a jasný návod. Na každé dítě platí jiné výchovné postupy. Úlohu může hrát nejen rozmanitá povaha dítěte, ale také různé tělesné nebo mentální postižení dítěte. Zde je žádoucí, aby se rodič o výchově dítěte z hlediska jeho věku, temperamentu nebo postižení více zamýšlel a kladl tak přiměřené výchovné cíle.

Dítě ve výchově „potřebuje především naši lásku a bezpodmínečné přijetí. To je láska bez podmínek. Mám tě ráda takového, jaký jsi. Mám tě ráda, protože jsi. Mám tě ráda.“ (Pöslová, 2000, s. 20)

Ve své práci se zabývám tématem fyzických trestů ve výchově dětí. Většinou se tato výchovná metoda přejímá od předchozí generace, která se obhájí tvrzením, že výchovná facka ještě nikomu nikdy neublížila, a případné bití je nutné k zajištění kázně a respektu k rodičům. V naší společnosti je stále oblíbené úsloví „škoda každé rány, která padne vedle,“ kterým rodiče obhájí fyzické trestání dětí.

V této souvislosti uvedu citát, nad nímž by se dle mého názoru mělo mnoho rodičů a vychovatelů zamyslet: „Uhodit zvíře se nazývá krutost. Uhodit dospělého se nazývá agrese. Uhodit dítě se nazývá výchova.“ (Trélaün, 2005, s. 49)

1.1 Výchovné styly

Ve výchově dětí existují různé styly výchovy, které se od sebe odlišují na základě užití různých výchovných prostředků. Zatímco někteří rodiče preferují výchovu založenou na příkazech a trestech, jiní naopak ve výchově prosazují přílišnou volnost bez stanovení pravidel a řádů.

Převažující styl výchovy se „projevuje volbou a způsobem užití výchovných prostředků, postupů a metod, tomu odpovídajícím prožíváním a chováním dítěte, které opět ovlivňuje prožívání a chování dospělého.“ (Čáp, 1996, s. 135)

Matějček (2015) k výchovným stylům dodává, že postoje k výchově ovlivňují zkušenosti z dětství, ve kterých se odrážejí vlastní prožitky – co nás v dětství nejvíce zraňovalo, a naopak co nám způsobovalo radost a potěšení. Tímto se vědomě, či nevědomě utvářejí představy o výchově a výchovném stylu, které rodič buď bude ve výchově uplatňovat nebo se jich na základě svých negativních zkušeností z dětství bude chtít vyvarovat.

Pöslová (2020, s. 11) dodává, že „výchovné styly a výchovné zkušenosti se předávají z generace na generaci, ale všichni víme, že to není pouhý štafetový kolík. Důležitou roli hraje, s jakými osobnostními předpoklady jsme se narodili a jaké vlastnosti se v nás formovaly v průběhu života. Na jedné straně jsou rodiče, kteří vysílají, na druhé straně je dítě, které přijímá.“

Zvolený výchovný styl se dle Fontany (2010) může v průběhu času měnit. Většinou k tomu dochází vlivem vnějších faktorů, na momentální náladě rodiče nebo na okamžitém pozitivním vztahu k dítěti. Dalším důvodem, proč se výchovný styl mění, je nevyhraněnost některých rodičů, kteří kolísají mezi různými styly rodičovské výchovy. Podíl na tom mají i do určité míry temperament a schopnosti jednotlivých dětí, kdy se rodič z tohoto důvodu odchýlí od zvoleného stylu výchovy a uplatní jinou výchovnou metodu, která povede ke stanovenému cíli.

Základní výchovné styly, které se dle Pöslové (2020) nejčastěji vyskytují v rodinách:

Autokratická výchova

Tento styl výchovy se vyznačuje přísnou výchovou, ve které se vyžaduje absolutní poslušnost dítěte. Výchova je založena především na příkazech a trestech, rodič zaujímá

dominantní postavení, vyžaduje disciplínu a často hovoří v rozkazovacím tónu. Autoritativní rodič nepřipouští jakoukoli diskuzi s dítětem, protože je přesvědčen jen o svých názorech a pravdě. Poslušnost a plnění jakýchkoliv příkazů autoritativní rodič vnímá jako samozřejmost. Je to vztah založený pouze na nadřazenosti rodiče a podřízenosti dítěte. Dítě v takto silně omezující rodinné výchově prožívá strach a úzkost. V dospělosti se tyto děti často potýkají s problémem hledání samy sebe, jelikož se celé dětství učily pouze slepě poslouchat a neodporovat autoritě.

Tolerantní výchova

Někdy se nazývá liberální výchovou a je opakem výchovy autokratické. Rodič po dítěti téměř nic nepožaduje a věří, že se dítě v určitých situacích rozhoduje správně. Dítěti se nic nepřikazuje, ale naopak se ho ptáme, co si přeje. Tato výchova se vyznačuje slabým vedením, kde chybí potřebná pravidla a hranice, na která později dítě narazí s nástupem do mateřské nebo základní školy, kde se musí podřídit pravidlům dané instituce. Nakonec příliš poskytnuté volnosti k údivu rodičů nevede ke klidu a harmonii, ale spíše přináší do rodiny chaos a hádky. Dítě nezná hranice, kam až může zajít a vidí jen své potřeby, které si většinou pro klid v rodině prosadí. V důsledku tolerantní výchovy má dítě vytvořený jiný žebříček hodnot – vidí jen sebe a své potřeby, samo ostatním nic nedává, ale naopak od druhých očekává pomoc.

Demokratická výchova

Tato výchova je založena na vzájemném respektu mezi rodiči a dětmi. Je zlatou střední cestou mezi autokratickou a tolerantní výchovou. Rodič podporuje iniciativu dítěte, komunikace probíhá na bázi rovnosti, tolerance, předem domluvených pravidel a stanovených řádů. Demokratická výchova se považuje za nejlepší styl vedení, protože podporuje samostatnost dítěte, kolektivní spolupráci a pozitivní chování. Tento typ výchovy se však nedoporučuje u dětí ve věku do sedmi let, jelikož tyto děti nemají dobrý odhad a rozhodují se dle toho, co je zrovna v danou chvíli pro ně výhodné.

Langmeier a Krejčířová (2006) vysvětlují další výchovné styly, se kterými se psychologové ve své poradenské praxi často setkávají a pro zdravý vývoj dítěte je označují jako velmi škodlivé:

Výchova rozmazlující: rodič svému dítěti ve všem vyhoví, splní mu jakékoli přání. Projevuje se přehnanou rodičovskou láskou k dítěti.

Výchova zavrhuující: rodič svým chováním přímo, nebo nepřímo odmítá city k dítěti. Toto své chování zdůvodňuje nutností disciplíny a kázně.

Výchova nadměrně ochraňující (hyperprotektivní) či nadměrně starostlivá: tento styl výchovy se vyznačuje vytvářením ochranného prostředí, ve kterém se rodič snaží dítěti zabránit ve všech činnostech, které mohou obsahovat určitá rizika. Rodič neumožňuje dítěti postupné získávání dovedností, které jsou důležité pro zvládnání nebezpečných situací.

Výchova perfekcionistická: výchova s přehnanou snahou po vynikajících výsledcích ve škole, ve sportu atd. Rodič diktuje dítěti, v jaké oblasti má být úspěšné, klade přehnané požadavky, které dítě vzhledem ke svým schopnostem a věku nedokáže splnit.

Výchova nedůsledná: rodič je ve výchově nestálý, kolísá mezi velmi přísnou a tolerantní výchovou. Nedůslednost ve výchově může vyplývat i z odlišného názoru obou rodičů na výchovu.

Výchova zanedbávající, týrající, zneužívající dítě, deprivující: zde je vysoká míra ohrožení zdravého vývoje dítěte.

Podle Kšiňana (2013) jsou v současné době způsoby výchovy často diskutovaným tématem. Liberální styl výchovy upřednostní rodič, který si myslí, že dítě je dostatečně schopné samo posoudit, co je pro něj v danou chvíli nejlepší. Naopak rodič upřednostňující autoritativní způsob výchovy ve všem za dítě rozhoduje ze svého pocitu nadřazenosti. Jako nejlepší a nejvhodnější výchovný styl je demokratický, který dítěti poskytuje uspokojivou autonomii a emoční odezvu. Aby z dítěte vyrostl spokojený člověk, potřebuje mít ve výchově dostatek rodičovské lásky, nastavená jasná pravidla a hranice chování.

1.2 Výchova vzorem

Dle Járy (2016) se rodič v mnoha případech obrací na odbornou literaturu, od které očekává doporučení, jak nejlépe vychovávat své dítě. Přitom si neuvědomí, že místo

různých příruček o výchově je pro dítě důležité vlastní chování rodiče. Děti v sobě mají přirozenou schopnost napodobovat vše, co rodiče dělají a jak se v určitých situacích chovají. Rodič svému dítěti neustále poskytuje různé vzorce chování, aniž si to uvědomuje. Vzor chování pomáhá dítěti orientovat se v různých složitých situacích, nabízí řešení problémů, konfliktů mezi dětmi a dospělými, které se objevují v jejich osobním životě. Dítě si vzory chování, ve kterých se střídají různé emoce, tón řeči, uchovává hluboko ve své paměti. Dítě velmi dobře vnímá, jak se rodiče mezi sebou domlouvají, jak se k sobě navzájem chovají a jak řeší různé konfliktní situace. Rodič vědomě, či nevědomě poskytuje dítěti různé modely chování, které si později přenesou do svého dospělého života.

„Osobní příklad, vzor, model často působí silněji než slovní působení, odměny a tresty. Dítě si vybírá a napodobuje určitý model, popřípadě se s ním identifikuje podle zákonů sociálního učení. Činí tak dobrovolně, bez nucení, často s obdivem a nadšením.“
(Čáp & Mareš, 2007, str. 261)

Matějček (2013) dále k přijímanému vzoru chování dodává, že velice záleží na tom, jak se vychovatelé chovají „mužsky“ a „žensky“, jak spolu mluví, jak se na sebe usmívají, nebo neusmívají, jak si projevují vzájemnou přízeň a něžnost, ale také, co vychovatelé na druhých lidech schvalují, nebo odsuzují.

2 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDKY

Výchovu v rodinách doplňují různé výchovné prostředky, které slouží k dosažení stanoveného výchovného cíle. K nejběžnějším výchovným prostředkům řadíme odměny a tresty. Zvolený druh výchovného prostředku má odpovídat nejen věku dítěte, ale také jeho osobnosti.

2.1 Odměny

Podle Pedagogického slovníku je odměna: „Jedna z forem pozitivního motivačního působení na žáka ve škole i doma. Záměrně navozený následek toho, že žák dobře splnil uložené požadavky nebo dobře něco vykonal z vlastní iniciativy.“ (Průcha et al., 2003, s. 145)

Odměny stejně jako tresty řadíme k běžným výchovným prostředkům. Dle názorů různých psychologů by ve výchově měly převládat spíše odměny, protože díky odměnám se lépe formuje osobnost jedince. Dle Čápa a Mareše (2007) velmi záleží na druhu zvolené odměny, na přiměřenosti odměny vzhledem k věku dítěte apod. Větší váhu a efektivitu při udělování odměn mají „morální“ odměny (pochvala, ocenění, projev sympatie) před odměnami materiálními. Nadměrné poskytování materiálních odměn narušuje zdravý vývoj dítěte, protože dítě plní jakékoli úkoly pouze za vidinou nějakého zisku ve formě dárku nebo peněz. Poskytované odměny tlumí vnitřní motivaci o danou činnost, dítě si osvojuje názor, že veškeré požadavky plní pouze na základě poskytnuté odměny.

„Běžné druhy odměn:

- pochvala, úsměv, projev sympatie, kladného hodnocení, kladného emočního vztahu;
- dárek věcný nebo peněžní;
- umožnění činnosti nebo zážitků, po kterých dítě silně touží: určitý výlet, návštěva sportovního utkání, zajímavá společná činnost s dospělým, který má většinou nedostatek času apod.“ (Čáp & Mareš, 2007, s. 253)

Solterová (2019) zmiňuje, že výchova založená pouze na trestech postupně vychází z módy. Rodič k dosažení výchovného cíle více využívá odměn a pochval. Zároveň však autorka k odměnám dodává, že mohou působit ošidně, protože dítěti nevštěpují smysluplné hodnoty a odměna se pro dítě stává jediným motivačním faktorem. Používání odměn ve výchově učí děti myslet jen sobecky na své vlastní potřeby. Další nepříznivou stránkou je, že odměny stejně jako tresty neučí děti efektivně řešit nevhodné chování.

Aby odměňování bylo ve výchově účinné, je nutné dodržovat několik zásad. Sharry (2006) ve své knize staví účinnost odměn na:

- Srozumitelném vysvětlení dítěti, co má žádoucí chování obnášet – dítě musí vědět, co se od něho očekává, aby si zasloužilo odměnu. Rodič srozumitelně dítěti vysvětlí pravidla, která jsou nutná dodržet, aby bylo odměněno. Zároveň je potřeba se ujistit, že dítě všemu správně rozumí.
- Motivující práci s odměnami – při volbě odměny je žádoucí brát ohled na individualitu a věk odměňovaného dítěte. Rodič by měl předem druh odměny promýšlet, popřípadě se dítěte zeptat, co by si přálo. Důležité je, aby odměny byly pro dítě motivující, aby o ně usilovalo.
- Zapojení dětí do plánování – zapojení dítěte do příprav a plánování odměn, neboť aktivní přispění dítěte zvyšuje účinnost odměn a posiluje motivaci.
- Postupování po malých krůčcích – systém stanovených odměn nesplní očekávání z důvodu stanovení neúměrně vysokých požadavků na dítě. Nezáká-li dítě po dlouhé snaze odměnu, ztrácí motivaci. Dítě dojde k závěru, že ať se jakkoliv snaží, stejně neuspěje.
- Nešetření pochvalou – materiální odměny by nikdy neměly nahrazovat slovní chválení a povzbuzování. Naopak se doporučuje kombinace materiálních a morálních odměn. Odměny nesmějí být přehnané, neboť ztrácejí svou účinnost. Jakmile si dítě prostřednictvím odměny osvojí potřebné chování, tak se za tuto osvojenou činnost již neodměňuje.

2.2 Tresty

Tresty v naší společnosti neustále zaujímají důležité místo ve výchově dětí. I když jsou tresty oproti odměnám méně účinné a nevhodné, výchova se bez nich neobejde. Trestem rodič dává dítěti najevo nesouhlas s jeho negativním chováním. Čáp a Mareš (2007) zmiňují, že udělený trest zastává formu zastrašujícího prostředku vyvolávajícího strach, který povede vychovávaného k tomu, aby v nežádoucím chování nepokračoval. Tresty jsou dle Langmeiera a Krejčířové (2006) za určitých podmínek nutné a když jsou použity vhodně, mohou působit výchovně pozitivně. Matějček (2015) doporučuje osvědčené pravidlo, ve kterém rodiče mají zařídit věci tak, aby je dítě mělo možnost udělat dobře, a naopak nemají dopustit to, aby děti udělaly něco špatně a byly za to potrestány, protože trest dítě pouze utlumuje a nenaučí dělat věci správně.

„Co je to tedy trest? Trest zajisté není to, co jsme si jako trest pro dítě vymysleli, ale to, co dítě jako trest prožívá. Onen nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponižující pocit, kterého bychom se chtěli co nejdříve zbavit a kterému bychom se chtěli rozhodně pro příště vyhnout.“ (Matějček, 2015, s. 29–30)

Čáp a Mareš (2007) konstatují, že výchova založená více na trestech má většinou horší účinky než výchovné působení založené na odměnách. Odměny povzbuzují a podporují učení, které má důležitý význam v rozvoji dítěte. Naopak účinky trestů jsou jen těžko předvídatelné. Každé dítě reaguje na stejný trest různým způsobem. U jednoho dítěte může stejný trest vést k žádoucí nápravě, u druhého k poslušnosti s vnitřním nesouhlasem, třetí dítě pokračuje v nekázni a své nevhodné chování ještě zintenzivní, u dalšího dítěte může dojít k depresím a ke snížení jeho morálního sebehodnocení. Trest má tak ve výchově různé účinky a může vést k opaku stanoveného cíle, kterého chtěl rodič původně docílit. Také Kopřiva (2008) považuje tresty z hlediska zdravého vývoje dítěte za rizikové. Jakýkoliv trest je pro dítě rizikem. Důležité je však nenechat nežádoucí chování bez povšimnutí.

Vaníčková (2004) upozorňuje na to, že nelze vymyslet univerzální trest, který by platil na všechny děti stejně. Rodič volí výchovný trest na základě situace, druhu provinění a na základě velmi dobré znalosti osobnosti dítěte.

2.2.1 Funkce trestu

Trest lze chápat jako reakci rodiče, vychovatele na nežádoucí chování jedince. Trest pro dítě znamená informaci, že byla překročena hranice správného chování, kterou dítě nedodrželo. Od trestu se tedy očekává, že zastaví nežádoucí chování a dítě napraví.

Vaníčková (2004) člení tresty na tři funkce a zároveň tyto funkce vysvětluje:

1. Napravit škodu: dítě musí správně porozumět svému provinění, způsobí-li škodu nebo někomu ublíží, mělo by být toto nesprávné jednání trestem napraveno. Dospělá osoba nemá být při trestání ovlivněna svými emocemi, trestat má s rozvahou a klidem, aby byl trest pro dítě spravedlivý.
2. Zabránit opakování: trest se používá k nápravě chyb. Na principu učení špatnou zkušeností se děti učí chyby neopakovat. U některých dětí tento postup příliš nefunguje, a děti své chyby často opakují. Tudíž je nutné vyvarovat se používání neúčinných trestů. Týká se to především dětí, které mají např. poruchu osobnosti, chování, autistického spektra.
3. Zbavit viníka pocitu viny: je nezbytnou součástí jakéhokoliv trestu. Důležité je co nejdříve dítě osvobodit od provedeného prohřešku, protože prožívání viny je pro dítě bolestivé. Prohřešek by měl být trestem vyřešen a rodič by zpětně neměl dítěti vinu připomínat.

Langmeier a Krejčířová (2006) funkce trestu rozdělují na pozitivní a negativní. Pozitivní funkce pomáhají dítěti pochopit, jaké chování není správné. Dítě rychleji pochopí, že za dobré chování je odměněno a za špatné chování je potrestáno. Trest v některých nebezpečných situacích rychle nežádoucí chování potlačí, což je důležité zejména tehdy, když rodič potřebuje okamžitě zasáhnout a nežádoucí chování ihned zastavit. Mezi pozitivní funkce trestu se řadí i vynechání uděleného trestu, který může splňovat funkci odměny. Mezi negativní funkce, které na dítěti mohou zanechat nežádoucí následky, se řadí:

- silné emoční reakce jako úzkost a strach, rozvoj generalizované ustrašenosti, plachosti, neprůbojnosti, úzkostnosti, neurotizace, rozvoj projevu vzdorovitosti a antisociálního chování,

- potlačování nežádoucího chování, které dítě ale nenaučí, jak se má správně chovat,
- lhaní a zatajování z důvodu vyhýbání se odhalení nežádoucího chování a následného trestu,
- častý a velmi přísný trest vede k narušení dobrých vztahů mezi dítětem a trestající osobou,
- trest, který se neustále opakuje, ztrácí svou účinnost,
- trest se může stát i odměnou – rušivým chováním na sebe dítě strhává pozornost, které by se mu jinak nedostávalo,
- neoprávněný trest, který je udělen např. dítěti s různou poruchou osobnosti, které své chování nedovede změnit,
- trest udělený v afektu může vyústit v týrání dítěte a dítě může být ohroženo na zdraví,
- trestání, které má podobu „značkovacího“ efektu. Děti často označované za „špatné“ se v dospělosti budou podle tohoto označení chovat a za špatné se považovat,
- přísné trestání vede k přenášení vzoru do budoucího chování,
- trestání, ale i zesměšňování je z hlediska morálního pochybné.

2.2.2 Pravidla trestání

Říčan (2013) definuje tresty jako nutné zlo, poslední výchovný prostředek, který se má využívat pouze v případě, kdy jiné výchovné metody selhávají. Aby trest splňoval svůj účel a aby zároveň napáchal co nejmenší škody, je nutné řídit se několika pravidly:

1. Trest musí být srozumitelný – dítě má vědět, za jaký konkrétní přestupek je rodiči trestáno. Pokud to dítě neví, dochází ze strany rodičů k ubližování, které může narušit vzájemné vztahy.
2. Trestání má mít předem daná pravidla – je nutné nastavení jasných a srozumitelných pravidel, ve kterých se dítě dokáže orientovat. Má vědět, jaké jsou jeho povinnosti, co má, nebo naopak nemá dělat, jaký trest a v jaké formě bude v případě provinění následovat.

3. Spravedlnost v očích dítěte – před udělením trestu má být rodič přesvědčený, že dítě na určitý úkol svými schopnostmi stačí. Jako nespravedlivý se jeví také trest za chování, které dítě jako špatné nechápe, např. použití sprostého slova, které slyšelo od rodičů, nepravá lež u dětí předškolního věku.
4. Přiměřená přísnost – udělení nepřiměřeného trestu z důvodu vymykání kontroly nad dítětem, např. lhaní rodičům z důvodu strachu. Příliš tvrdý trest vede k útlumu, pasivitě, nebo naopak vede ke vzdoru a touze po pomstě.
5. Správné načasování – po každém přestupku by měl ihned následovat trest. Pokud se s udělením trestu čeká, snižuje to jeho účinnost a dítě již neví, za co mělo být potrestáno. Odklad trestu může u starších dětí vyvolat strach a napětí z toho, co bude následovat. Odložený trest může v očích dítěte shazovat jednoho z rodičů – jeden rodič nedokáže přestupek ihned vyřešit a stěžuje si druhému rodiči, který neví, co se stalo a má za to dítě potrestat.
6. Přesné vymezení trestu – dítě má přesně vědět, co bude za přestupek následovat. Pokud se rodič na dítě hodně zlobí, neměl by své rozčarování skrývat, protože je to součástí trestu.
7. Trest má být, pokud možno logický, „přirozený“- trest má vyplývat z přirozeného důsledku, ve kterém dítě chybovalo. Např. dítě po dohodě s rodiči neuklidilo zapůjčené CD, rodič dítě potrestá tak, že mu po určitou dobu nebude CD půjčovat.
8. Respektovat individualitu dítěte – trest se má odvíjet dle osobnosti a temperamentu dítěte. Některé děti jsou psychicky odolnější a ve výchově snesou přísnější výchovu, a naopak jsou děti citlivé, plačtivé, introvertní, které vyžadují citlivý přístup ve volbě intenzity trestu.
9. Respektovat vývojové výkyvy a stav dítěte – rodič by měl, než přistoupí k trestu, zvážit, zda dítě, které zničehonic dělá chyby nebo zlobí, netrápí počínající nemoc, nebo zda toto chování nesouvisí s jeho vývojovým stadiem.
10. Uvědomovat si vlastní motivy a city – rodič si má uvědomit a přiznat si své pocity zklamání nad chováním dítěte, a smířit se s tím, že není „nad věcí“, jak očekával.
11. Dobře trestat může jen ten, kdo miluje – rodič má z trestání špatný pocit, je smutný, že dítě přestupkem narušilo vzájemný vztah. Uložením trestu se dítěti

uleví od pocitu viny, protože ví, že i když jednalo špatně, je stále rodičem milováno.

12. Myslet na odpuštění – po každém porušení stanovených pravidel je důležité vnitřní rozhodnutí odpustit dítěti, přestat se zlobit, i když trest stále zůstává v platnosti.

„Prožitek provinění – trest – odpuštění posiluje kladný vztah mezi trestajícím a trestaným a je přínosem pro etickou výchovu, protože upevňuje svědomí. To ovšem platí pouze tehdy, když dítě cítí, že ten, kdo ho trestá, ho má rád, a když zároveň uznává oprávněnost (legitimitu) trestu.“ (Říčan, 2013, s. 37)

Mertin (2013) upozorňuje na základní pravidla trestání, které se má odvíjet dle věku dítěte. Trest má být úměrný věku, osobnosti a závažnosti přestupku. U mladších dětí se vůbec nedoporučují tresty, jako křik a bití. Děti v tomto věku nejsou schopny se provinit tak velkým prohřeškem, za který by následoval tvrdý trest. Jestliže rodič na každý bezvýznamný přestupek ihned reaguje silným trestem, nemá se v budoucnu v zesílení trestů kam posouvat. Dle Krtičkové (2014) občas udělujeme dětem tresty na základě nepochopení jejich potřeb. Řadu věcí vidí dospělí jinak než děti, a následně je za to trestáme, i když to děti jako prohřešek nevidí. V případě použití trestu je nutné dodržovat určitá pravidla:

1. Netrestejte dítě, pokud máte špatnou náladu – týká se to věcí, které rodič v dobré náladě většinou odpouští.
2. Netrestejte dítě za věc, za kterou nemůže – týká se to především činností, na které děti s ohledem na svůj věk nestačí.
3. Netrestejte dítě, dokud nevyčerpáte všechny ostatní možnosti. Ideální je prevence doprovázená opakovaným vysvětlením – proč se něco nemá dělat. Trest se často používá k rychlému napravení chyby. Rodič je unaven, nemá čas nebo se nechce určitým problémem v klidu zabývat.

2.3 Vysvětlení jako doplnění odměny či trestu

Langmeier a Krejčířová (2006) zmiňují, že již dítě předškolního věku velmi získává z toho, když se mu vysvětlí, proč se něco má dělat, nebo nemá dělat, případně se k výchovnému

prostředku přidá zdůvodnění, aby dítě správně pochopilo, za co jej rodič odměňuje, či trestá. S přibývajícím věkem dítěte je výchovná taktika vysvětlení velmi podstatná. Důležité je, aby se rodič vyvaroval lživému vysvětlení mající charakter neúčinného poučování a opakovaného kázání. Účinné vysvětlení má mít ráz rozhovoru, kde je dítě povzbuzováno ke kladení otázek a kde je jeho názor brán vážně.

„Dva základní způsoby vysvětlení:

- a) poučení o tom, jaké následky má vlastní chování pro druhé lidi,
- b) poučení o tom, že od staršího dítěte se už očekává vyspělejší chování – apeluje se tedy na jeho vyspělost a sebeúctu.“ (Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 267-268)

3 FYZICKÉ TRESTY

Fyzické tresty provází lidstvo již od nepaměti. Již ve starověku byly tělesné tresty používány jako nezbytný výchovný prostředek k zajištění kázně. Udělené tresty byly často velmi kruté a zavrženíhodné. Mezi často používané tresty patřilo bití holí, pohlavky, výprask rákoskou nebo kopance. I když jsou stále v naší společnosti tresty považovány za běžné výchovné prostředky, které jsou v určitých situacích nezbytné, je přesto velmi důležité se zamyslet nad tím, co pro dítě fyzický trest znamená. Jestli je trest doopravdy formou nápravy nežádoucího chování nebo pouze akt pomsty a zahanbení dítěte.

Podle Lovasové a Schmidové (2006, s. 7) fyzické trestání:

- „je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek,
- vždy porušuje tělesnou integritu dítěte,
- zatlačuje dítě k primitivní reakci a brzdí tak vývoj osobnosti,
- zvyšuje pohotovost dítěte k agresivnímu chování,
- vždy je provázen stresem, tj. u facek a ritualizovaných výprasků chybí spravedlnost a srozumitelnost potrestání,
- jako vzorec sociálního chování se ukládá do paměti jako metoda řešení obtížných životních situací a v budoucnu slouží jako návod k jejich řešení.“

Fyzické tresty jsou velmi rozmanité, ale jako nejčastěji používaný trest dle různých výzkumů uvádí Vaníčková (2004) facku. Riziko facky spočívá v síle, kterou rodič v důsledku afektu nemusí odhadnout a v místě úderu, které může být ze strachu dítěte změněno a facka tak může dopadnout na jiné místo, než rodič plánoval, čímž dítěti způsobí více bolesti. Jde v podstatě o projev nerovnoměrného postavení mezi rodičem a dítětem, kdy má rodič nad dítětem absolutní moc. Jakýkoliv fyzický trest ubližuje nejen po stránce tělesné, ale i psychické a emocionální. Další negativní stránkou je narušení vzájemného vztahu mezi trestajícím a dítětem, protože dítě přijímá od milující osoby trest, který mu způsobuje bolest.

Kopřiva (2008) poukazuje na negativní dopady častého fyzického trestání, které může přispívat ke změně myšlení a charakteristice osobnosti, například:

- přijetí mocenského modelu a jeho budoucího přenášení do partnerských vztahů a výchovy vlastních dětí,
- přijímání role oběti,
- nekontrolovatelné nutkání opakovat chování, nebo naopak proti návyku bojovat,
- neschopnost jednat podle svého svědomí a odlišovat, co je správné a co je nesprávné, snaha vyhnout se zodpovědnosti,
- přijetí trestů jako „odpuštěk“ bez ohledu na změnu chování,
- podvádění a lhaní.

3.1 Důvody fyzického trestání

Podle Mertina (2013) je fyzický trest jednoduchý, primitivní prostředek, který má rodič neustále „po ruce“. Pro rodiče je fyzické trestání rychlým prostředkem, jak u dítěte dosáhnout stanoveného výchovného cíle. Krůčková (2014) k tomu dodává, že se rodič uchýlí k fyzickému trestu z důvodu svých nezvládnutých negativních emocí a na dítěti se použitím tělesného trestu odreaguje. Podle Vaníčkové (2004) je důvodem k potrestání osobní zkušenost rodičů s fyzickými tresty, protože fyzické tresty jsou v naší společnosti neustále akceptovány. Mnozí rodiče v případě přestupku zdvihají ruku automaticky a nesnaží se přestupek vyřešit jinak.

Jako další důvod k trestání Kopřiva (2008) uvádí osobní problémy rodiče, bezradnost nebo pohodlnost řešit přestupky dítěte bez použití tělesných trestů. Dále autor uvádí tento seznam důvodů k trestání dítěte:

- Výchova – pocit zodpovědnosti: úsilí rodičů vštípit dětem určité morální zásady. Trestem chtějí vymezit hranice, a tím zabránit nežádoucímu chování. Dítě se má uděleným trestem ponaučit ze svých chyb a napravit to, co způsobilo.
- Tradice, převzatý sociální model – zvyk: rodiče si z vlastního dětství do výchovy přenášejí přesvědčení, že tresty jsou nutnou součástí výchovy, bez které se zodpovědný rodič neobejde.
- Emoce – po emoční stránce nezvládnutá situace. Rodiče trestají dítě z důvodu odreagování od vlastních negativních emocí.

- Potvrzení moci – rodiče se stavějí do nadřazené pozice, dokazují si svou moc nad dítětem.
- Nevědomost – rodiče trestají z důvodu vlastní bezmoci, bezradnosti nebo neschopnosti řešit situaci jiným způsobem.
- Časový stres – snahou rodičů je reagovat na nežádoucí chování, i když je málo času.
- Pohodlnost – najít takové řešení, které by nezabralo příliš námahy a zároveň působilo výchovně.
- Osobní problémy – trestem se rodiče odreagovávají od vlastních problémů a frustrací.

3.2 Faktory ovlivňující fyzické trestání

Zásadním faktorem, který ovlivňuje fyzické trestání, je dle mého názoru stres, únava, frustrace a nezvládnuté emoce rodiče. Rodič je ten, který má na starosti nejen dítě a domácnost, ale také svůj profesní a osobní život. V dnešní uspěchané době má rodič málo času na své dítě, nebo je po práci unaven a zatouží po odpočinku. Spouštěčem trestu tak může být např. neodbytnost dítěte, které naléhá na rodiče, aby si s ním hráli. Některým rodičům pak snadno „ujede ruka“, a dítě je tak neoprávněně potrestáno.

Lovasová a Schmidová (2006) uvádějí tři faktory, které ovlivňují užívání trestů:

1. Osobnost vychovatele – rodič ventiluje své nezvládnuté emoce nebo frustrace prostřednictvím fyzického trestu. Rodič své jednání obhájí špatným chováním dítěte (např. za to můžeš ty, protože mě pořád zlobíš).
2. Osobnost dítěte – každé dítě je individuální, jeho chování ovlivňuje mnoho faktorů, které se projevuje v různých vývojových stádiích. V jednotlivých vývojových etapách děti projevují svou osobnost, mohou být plačtivé, vzpurné, agresivní. Tyto projevy chování v určitých vypjatých situacích mohou vést k většímu riziku vystavení fyzickému trestání. Další vlivy, které ovlivňují zvýšené fyzické trestání, mohou nastat u dětí, u kterých neproběhlo přirozené citové přilnutí k matce, u dětí s náročnější a vyčerpávající péčí, u dětí s neurotickými

příznaky nebo u dětí, které jsou vůči častému trestání imunní, čímž rodiče ještě více popudí k dalším trestům.

3. Vlivy vnějšího prostředí – příliš časté užívání trestů se vyskytuje v rodinách, které žijí ve stresovém prostředí. Za rizikové prostředí se považují rodiny s jedním nezaměstnaným členem, neúplné rodiny, rodiny začínajících podnikatelů, rodiny, ve které je žena na rodičovské dovolené. V těchto zmíněných rodinách spíše přetrvává autoritativní výchova.

3.3 Diskuze o užívání fyzických trestů

V současné době se odborníci neshodují na tom, zda fyzické tresty z výchovy zcela vyloučit. Tato otázka je zajisté pro mnoho laiků diskutabilní, protože otázka fyzického trestání rozděluje společnost na dva tábory. Fyzické tresty u nás stále patří k běžným výchovným prostředkům, bez kterých si mnozí rodiče nedokážou výchovu vůbec představit.

Vaněk (2018) ve svém článku odkazuje na psychologa Radka Ptáčka¹, který k fyzickým trestům sděluje, že tyto výchovné prostředky nejsou účinné, a tudíž ve výchově nemají co dělat. U dětí, které jsou v dětství vystaveny fyzickým trestům, vzniká velké riziko přenášení stejného asociálního chování do dospělosti. Negativním dopadem fyzického trestání je i vyšší míra výskytu různých duševních poruch. Radek Ptáček pro představu všem rodičům, kteří používají tresty, navrhl, aby si představili situaci, ve které by jim dítě fyzický trest vrátilo zpět. Zajisté pro mnoho rodičů nepředstavitelná situace. Dítě se při trestání nachází v nerovnoměrném vztahu s rodičem, kdy je z mocenského postavení vystaven fyzickému trestu, na který nemůže zareagovat. Dle jeho názoru fyzický trest plní pro rodiče jedinou funkci, a to je ventilace emocí. Trestem lze sice v určitou chvíli zabránit nežádoucímu chování, ale ne dlouhodobému, protože trest plní funkci krátkodobou. Pokud se rodič rozhodne své dítě potrestat, musí dítě vědět, za co si trest zasloužilo a v jaké podobě bude. Samozřejmostí je, že trest má být úměrný věku dítěte.

¹ Prof. PhDr. Radek Ptáček, Ph.D. je spolupředsedající kongresu ISPCAN – mezinárodní společnost pro prevenci týrání, zneužívání a zanedbávání dětí.

Magdalena Havlíková (2016) se opírá o názor psycholožky Pavly Koucké, podle níž fyzické tresty do výchovy nepatří a je vhodnější se trestům vyhýbat. I když trest působí v danou chvíli účinně, dokáže na dítěti napáchat nenávratné škody a narušit vzájemný vztah mezi rodičem a dítětem. Nespravedlivě uložený trest může zároveň u dětí navodit touhu po pomstě a nízké ochotě k nápravě svého chování. Dle názoru fyzický trest narušuje výchovu i v tom ohledu, že rodič použitím trestu dítěti ukazuje, že trestat slabší je správné. Dítě si tento model způsobu nápravy chování přenáší do své dospělosti, kdy bude stejným způsobem trestat své potomky, protože se jiný způsob řešení problémů nenaučil. Místo nepřiměřených fyzických trestů je doporučována metoda přirozených důsledků, kdy si dítě uvědomí svou chybu. Rodičům před udělením trestu doporučuje, aby se nejdříve zamysleli nad tím, zda je trest nutný, čeho tím chtějí docílit a v neposlední řadě, jak by se sami cítili v kůži trestaného dítěte. V situacích, ve kterých se rodič rozhodne své dítě potrestat, se doporučují jiné tresty než fyzické. Rodič může dítě vykázat z místnosti, omezit mu hraní her na PC, uložit domácí práce nebo jiné neoblíbené činnosti.

Kohn (2019) zmiňuje, že trest znamená, postarat se o to, aby dítě zažilo něco velmi nepříjemného. Trestem se rozumí dát dítěti lekci s cílem změnit jeho nevhodné chování. Dle jeho názoru je trestání neúčinné, protože rodič své dítě za nežádoucí chování opakovaně trestá. Z tohoto důvodu jsou tresty kontraproduktivní, škodlivé a zvyšují agresivitu dětí. Dále autor poukazuje na současné vědecké výzkumy, které dokazují, že fyzické tresty, zejména fackování a bití po zadku, mají ničivé dopady na děti. Autor ve své knize nastínil některé důvody, proč tresty nefungují:

- trest dohání lidi k zuřivosti,
- používání moci se stává vzorem,
- trest nakonec ztrácí svou účinnost,
- trest narušuje vztahy mezi rodiči a dětmi,
- trest odvádí pozornost dětí od důležitých otázek,
- trest způsobuje, že se dítě více soustředí na vlastní zájmy.

Naopak zastáncem určité míry fyzického trestání je psycholog Jeroným Klimeš (2008). Dle jeho názoru fyzický trest hrozí převážně dětem, kterým se musí neustále vysvětlovat jejich nevhodné chování. Pokud rodič předem dítě varuje, že jej potrestá, by měl své slovo dodržet a trest vykonat, neboť se jinak dopouští nedůsledností ve výchově. I když Klimeš používání trestů obhajuje, zároveň dodává, že trest by se neměl využívat častěji než jedenkrát měsíčně. Vhodnost trestu by měla být volena i s ohledem na věk dítěte. U dětí do dvou let tělesné trestání nedoporučuje. Shodný názor panuje u využívání trestů u adolescentů, které je nebezpečné z důvodu vzniku různých hádek a rvaček v rodině. Dle jeho názoru zákazem fyzických trestů může dojít k tomu, že se některým rodičům vezme výchovný prostředek, který nepovede ke zkvalitnění výchovy, ale k rezignaci na výchovu.

Velký odpor vzbudilo i vyjádření současného ministra práce a sociálních věcí Mariana Jurečky, který v rozhovoru R. Dragouna a B. Doubravové (2022) sděluje, že po vzoru jiných států nechce fyzické tresty zákonem zakázat. Dle jeho názoru není namístě brát rodičům možnost dát svému potomkovi ve výjimečné situaci pohlavek nebo pár na zadek. Tyto tresty udělené v pravou chvíli dítěti vymezí, kde jsou hranice slušného chování. Dále se domnívá, že rodiče jsou při používání fyzických trestů obezřetní a k tomuto výchovnému prostředku se uchýlí pouze výjimečně. Nutné je odlišit fyzické tresty, které rodič použije zcela výjimečně od nepřiměřeného déletrvajících násilí. Větší důraz by se měl klást na osvětu, aby se předcházelo neadekvátním trestům či násilím na dětech.

S tímto stanoviskem však rozhodně nesouhlasí Českomoravská psychologická společnost (2022). Dle různých výzkumů z řady let jsou výsledky jednoznačné – fyzické tresty nemají žádný pozitivní vliv na děti, proto neexistuje jediný důvod, aby byly fyzické tresty takto podporovány. Pokud je nepřijatelné fyzicky trestat dospělé, neexistuje tedy důvod, proč fyzicky trestat děti. I když se výchova občas neobejde bez autoritativního vystupování a vymezení hranic, lze ve výchově používat jiné alternativy, a ne omlouvat fyzickou agresi vůči dětem. Vyjádření pana ministra Jurečky tak může negativně ovlivnit názor na výchovu, podpořit a zvýšit agresivní chování rodičů vůči dětem.

3.4 Další alternativy k užití fyzických trestů

Kopřiva (2008) doporučuje nahradit fyzické tresty metodou přirozených důsledků, které logicky vyplývají z nesprávného jednání. Dítě se na základě provinění učí přirozeně přijímat zodpovědnost za své činy, samostatně se rozhodovat a zvládat další podobné situace v budoucnu. Trestem se rodič pouze staví do mocenské pozice – dítě pod hrozbou trestu sice napraví své nevhodné chování, ale neučí dítě pochopit dělat věci správně. Z tohoto hlediska tresty účinkují jen krátkodobě. Tresty dítěti neposkytují prožití přirozených důsledků, které jsou důležité při osvojování morálních hodnot. Další metodou, kdy se dá předejít různým konfliktům, je efektivní komunikace mezi rodičem a dítětem. Rodičům se při komunikaci doporučuje volit přátelský tón, oslovení jménem, popis právě nastalé situace a otázky, jimiž je dítě vyzváno ke spolupráci a spoluzodpovědnosti řešeného problému. Dítěte se ptáme na otázky: Co s tím uděláme? Co myslíš? Co by ti pomohlo? Co navrhuješ? Důležité je ponechat dítěti dostatečný prostor pro návrh jeho řešení. Dítěti tímto dáváme najevo důvěru v jeho schopnosti a dovednosti. Pokud si dítě neví rady s řešením problému, můžeme mu dát na výběr z několika různých variant. Konečný výběr řešení musí být přijatelný pro obě strany.

Gordon (2012) ve své knize zmiňuje, že nepřijatelné chování lze změnit úpravou prostředí, které dítě obklopuje. Batolatům a malým dětem rodič pravidelně upravuje prostředí, u starších dětí se zanedbává a rodič více spoléhá na rodičovskou autoritu a slovní metody, které dítě zastráší. Dle jeho názoru je to nešťastné řešení situace, neboť úprava prostředí dle věku dítěte je snadná a účinná. Rodičům autor doporučuje několik metod, které eliminují nepřijatelné chování. Nabízí se možnost:

- Obohatit prostředí – poskytovat dítěti velké množství podnětů k činnosti (nabídka her, různých materiálů k tvoření atd.). Zaujetím nějaké zajímavé činnosti dítěte snižuje riziko nepřijatelného chování.
- Ochudit prostředí – v různých situacích (např. před spaním, večeří) je vhodné prostředí zbavit podnětů, které dítě rozptylují. Doporučuje se co nejprostší prostředí.
- Zjednodušit prostředí – příliš komplikované prostředí může způsobit časté otravování rodičů s prosbou o pomoc, vzdávání činností, agresi, vztek, pláč.

Nemožnost ovládat okolní prostředí vzbuzuje u dětí frustraci. Vhodná úprava v domácím prostředí vede dítě k samostatnosti a bezpečnému manipulování.

- Vymezení životního prostoru – vytvořit v domácnosti ohraničený prostor, kde bude dítěti dovoleno si hrát, malovat, stříhat a vykonávat další jiné činnosti, při kterých může vzniknout nepořádek.
- Učinit bezpečné domácí prostředí – provést bezpečnostní opatření domácnosti a odstranit z dosahu dětí různé léky, nože, chemikálie, drahé věci atd. Provést prevenci proti různým úrazům (např. zabezpečení oken, protiskluzové podložky atd.). Rodič tímto zabezpečením předejde celé řadě nepřijatelného chování.
- Nahradit jednu aktivitu druhou – pokud si dítě hraje s věcí, kterou rodič nechce dítěti dovolit, nabídne jinou, ale podobnou alternativu (např. místo plné kosmetické tašky dítěti nabídneme ke hraní prázdné flakony a krabičky). Odebraná věc bez alternativní náhrady způsobuje u dětí frustraci a pláč.
- Příprava na změny – pokud rodič s předstihem dítě připraví na různé změny, ke kterým má v blízké době dojít, předejde tím nepřijatelnému chování. To samé platí u příprav dítěte na možnou nepohodlnou situaci (např. návštěva lékaře).
- Dopředu plánovat – také u dospívajících lze úpravou prostředí, ve kterém bude vymezen prostor pro jejich osobní věci a soukromí, předejít nevhodnému chování.

3.5 Důsledky fyzického trestání

Na začátek je důležité si uvědomit, že tresty na dětech zanechávají různé negativní následky. Každé dítě je jedinečná osobnost a každé dítě se s trestem vypořádává jinak. Podle Solterové (2019) je trest pro dítě nepříjemný a zraňující akt, kterému je vystaveno za účelem změny chování. Fackování, bití, výprasky a další různé fyzické tresty nečiní děti lepšími a poslušnějšími. Právě naopak. Tresty jsou kontraproduktivní a více výprasků vzbuzuje v dětech zlost, agresi a chuť po pomstě. U často trestaných dětí dochází ke zvýšenému riziku vzniku různých psychických poruch. Vynucování bezmezní poslušnosti za použití fyzických trestů vede k riziku, že se dítě v dospělosti nebude schopno samostatně rozhodovat, řešit běžné životní nesnáze, protože se celé dětství učilo pouze slepě naslouchat autoritě. Trelaun (2005) dodává, že i když rodič trestá dítě s nejlepším

úmyslem zlepšit jeho budoucí chování, v konečném důsledku to vede k opačnému cíli, protože fyzický trest neučí dítě respektovat druhé, ale naopak vede k násilí. Tresty umlčují, ponižují, vzbuzují v dětech strach, úzkost, pocit nespravedlnosti, vztek a touhu po pomstě.

„Děti nepotřebují bolestivé důsledky – potřebují napojení, pochopení, informace a láskyplně vymezené hranice. Dětské chování je naštěstí možné změnit a hranice je naštěstí možné nastavit bez použití jakýchkoliv trestů.“ (Solter, 2019, s. 120)

Hlavním důvodem, proč netrestat děti dle Vaníčkové (2004), je to, že mají dlouhodobé negativní dopady na osobnost a zdravý vývoj dítěte. Je důležité si uvědomit, že tělesné trestání se netýká jen dítěte. Důsledkem je oboustranný dopad, týká se tedy obou účastníků. Trestající rodič je negativně ovlivněn nejen formou trestu, ale i chováním a reakcí dítěte. Rodič, který postrádá potřebné sociální dovednosti, zkušenosti při řešení konfliktů, nebo si neví rady s výchovou, se po udělení trestu dostává do stavu, kdy trpí výčitkami svědomí a obviňuje se ze svého osobního selhání. Tělesné tresty s sebou nesou rizika nebezpečného vývoje osobnosti, protože:

- ničí jistotu lásky, bezpečí, porozumění,
- vyvolává v dítěti zlobu, vztek, touhu po pomstě, učí dítě násilí,
- způsobuje úzkostnost z důvodu očekávání dalšího útoku,
- snižuje soucit a citlivost dítěte, vede k popírání pocitů,
- učí dítě, že si respekt nezasluhuje a pouze trestem se dopravuje k dobru,
- učí dítě, že trápení se ignoruje a pouze trest a násilí jsou vyjádřením lásky.

Tyto zmíněné důsledky mohou vést k tomu, že děti budou v dospělosti inklinovat k povolání, kde bude pracovní náplní bezmezná poslušnost a násilí. Dalším rizikem je přenášení agresivního chování do výchovy vlastních dětí.

3.6 Fyzické tresty a práva dětí

Jak vyplývá z předchozí podkapitoly, následky fyzických trestů mohou být různé. Dítě coby nedospělá osoba nemá jakoukoliv možnost se bránit proti násilí ze strany dospělého – z tohoto důvodu se právy dětí zabývá mnoho mezinárodních dokumentů,

jejichž povinností je zajistit dětem jejich základní lidská práva, protože: „Tělesný trest porušuje základní právo na respekt lidské důstojnosti a tělesné integrity.“ (Vaníčková, 2004, s. 50).

Lovasová a Schmidová (2006) poukazují na to, že v mnoha zemích jsou fyzické tresty formálně zakázány. Spadají do nich převážně severské státy a například Finsko, Dánsko, Norsko, Švédsko apod. V Austrálii je tělesné trestání částečně regulováno zákonem, děti mohou být k dosažení vhodného chování trestány pouze „rozumným tělesným trestem“, kdy je žádoucí brát na zřetel věk, zdravotní stav, tělesné proporce, důvod trestání a jeho formu. V USA jsou fyzické tresty povoleny, jen v některých zemích mají stanovené určité formy. Česká republika je v EU jedním z mála států, které dosud nezakázaly fyzické tresty.

Dle Špeciánové (2007) je stát povinen chránit děti před různým násilím, prosazovat a chránit práva dětí. Pro Českou republiku právem chráněné zájmy vyplývají z řady norem ústavního a mezinárodního charakteru. Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) upravuje základní lidská práva. Z výčtu základních práv dětí lze zmínit např.: právo na život a zachování lidské důstojnosti a cti; právo nebýt podroben nuceným pracím, ponižujícímu zacházení nebo mučení; způsobilost každému mít svá práva. Listina základních práv je členěna do šesti hlav a má 44 článků. Hlava čtyři, článek 32 zdůrazňuje potřebu poskytnout zvláštní ochranu všem dětem a mladistvým. Výslovně upravuje, že péče o dítě a výchova je právem rodičů pouze za předpokladu, že nedošlo k omezení jejich práv. Odebrání dětí od rodičů, a to i proti jejich vůli, je možné pouze na základě soudního rozhodnutí, přičemž v podrobnostech ochrany dětí je učiněn odkaz na zákon.

Vaníčková (2004) zmiňuje, že ochranou a právy dětí se zabývá mnoho mezinárodně uznávaných dokumentů. Prvním mezinárodním dokumentem je Deklarace práv dítěte, která byla přijata v Ženevě roku 1924. Zavazující státy mají povinnost zajistit všem dětem co nejlepší péči a ochranu. Spojenými národy pak byla v roce 1959 schválena Charta práv dítěte prosazující optimální vývoj dítěte a jeho ochrany na místech, kde by mohl být prospěch dítěte ohrožen. Jelikož tato deklarace neplnila právní závaznost dokumentu, proto během roku 1979 navrhlo Polsko zpracovat Úmluvu o právech dítěte, která byla dne 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN a v platnost vstoupila 2. září 1990. V ČSFR pak vešla v platnost 6. února 1991 a po vzniku dvou samostatných států

dne 1. 1. 1993 přešla v platnost na tyto oba nově vzniklé státy. Úmluva o právech dítěte zahrnuje práva občanská, ekonomická, politická, sociální, kulturní. Tedy stanovuje základní práva a potřeby dítěte s přesvědčením, že dítě má stejnou hodnotu jako dospělý jedinec.

Článek 19 Úmluvy o právech dítěte zavazuje všechny státy, které jsou smluvní stranou, činit potřebná opatření k ochraně dětí před různým násilím, zneužíváním, zanedbáváním, trýzněním a sexuálním zneužíváním nejen ze strany rodičů, ale i různých vychovatelů. V Úmluvě o právech dítěte nalezneme některé články, které se o možném násilí na dětech zmiňují přímo, nebo nepřímo.

- **Článek 2** uvádí, že každé dítě má bez výjimky všechna práva.
- **Článek 6** zaručuje každému dítěti právo na život a jeho zabezpečení.
- **Článek 24.3** zaručuje, že stát bude činit nutná a účinná opatření k odstranění praktik škodlivých pro zdraví.
- **Článek 34** vyžaduje ochranu dětí před veškerými formami sexuálního násilí.
- **Článek 36** hovoří o ochraně dítěte před ostatními formami vykořisťování.
- **Článek 37** zaručuje dítěti ochranu před mučením, krutým trestáním nebo zacházením.
- **Článek 39** uvádí, že státy činí všechna potřebná opatření k podpoře duševního, tělesného zotavení a sociální integrace dítěte, které je obětí zanedbávání, ponižování, mučení, krutého trestání nebo využívání za účelem finančního zisku.

Odras Úmluvy o právech dítěte pro Českou republiku je součástí zákonodárství pod č. 104/1991 Sb. Ustanovení této Úmluvy mají přednost před zákonem, který vyplývá z č. 10 Ústavy České republiky 1/1993 Sb.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část na základě cílů a výzkumných otázek mapuje postoje rodičů k používání fyzických trestů ve výchově dětí.

4 METODIKA VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké jsou názory rodičů na používání fyzických trestů ve výchově předškolního dítěte. Zajímalo mě, zda byli rodiče ve svém dětství fyzicky trestáni a zda zkušenost z dětství ovlivnila jejich postoj k užívání fyzických trestů ve výchově svých dětí. Také sleduji, jaký styl výchovy a výchovné prostředky rodiče preferují. V neposlední řadě zjišťuji, zda by rodiče souhlasili se zákonem, který by v ČR používání fyzických trestů zakazoval.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě výše definovaných cílů byly zvoleny následující výzkumné otázky:

1. Jaké zkušenosti mají rodiče s fyzickými tresty ze svého dětství?
2. Jaký mají rodiče v současnosti postoj k užívání fyzických trestů?
3. Jaké výchovné prostředky užívají rodiče ve své rodině?
4. Jaký názor mají rodiče na zákaz používání fyzických trestů ve výchově dětí?

4.3 Metoda výzkumu

Pro toto výzkumné šetření byla pro získání většího počtu odpovědí zvolena kvantitativní metoda sběru dat, která byla realizována pomocí internetového dotazníkového šetření. Dle Pelikána (2007) se dotazník řadí mezi nejpoužívanější pedagogické výzkumné techniky. Podstatou je sběr, zjišťování údajů a informací o respondentovi, jeho názorů a postojů k problémům, které zajímají dotazujícího. Nespornou předností vytvořeného

dotazníku je možnost oslovit velký počet respondentů a získat tak informace, které by jinak nešly získat jinou technikou, zejména pokud jde o postoje a názory dotazovaných osob.

Dotazník se skládá ze vstupní části, ve kterém je uvedeno, co je cílem dotazníkového šetření, komu je dotazník určen, poděkování respondentům za čas, který věnují vyplnění dotazníku a z vlastních otázek. Z důvodu anonymity neuváděli respondenti své jméno. Hlavní část dotazníku obsahuje 18 otázek, z toho je 1 otázka otevřená, 11 otázek je uzavřených a 6 polouzavřených. U uzavřených otázek respondent vybírá jednu variantu z nabízených možností odpovědí. U polouzavřených otázek má respondent možnost nejen volby z nabízených variant, ale i možnost volby vyjádření svého názoru či postoje. Při tvorbě dotazníku jsem se snažila kladené otázky formulovat srozumitelně, aby nedocházelo k nejasnostem při vyplňování.

Před samotnou realizací dotazníkového šetření bylo potřeba na malém počtu vybraných respondentů zrealizovat předvýzkum mého dotazníku. Cílem testování bylo zjistit snadný průběh dotazování, zda je dotazník pochopitelný a v neposlední řadě, zda odpovědi od respondentů získám zpět ke svému výzkumu. V této počáteční výzkumné fázi jsem se obrátila na blízké přátele, kteří byli ochotni se jako první zapojit do vyplnění online dotazníku, který byl vytvořený na stránkách www.surveymonkey.com. Tento malý předvýzkum sloužil k zajištění srozumitelnosti a vhodnosti kladených otázek.

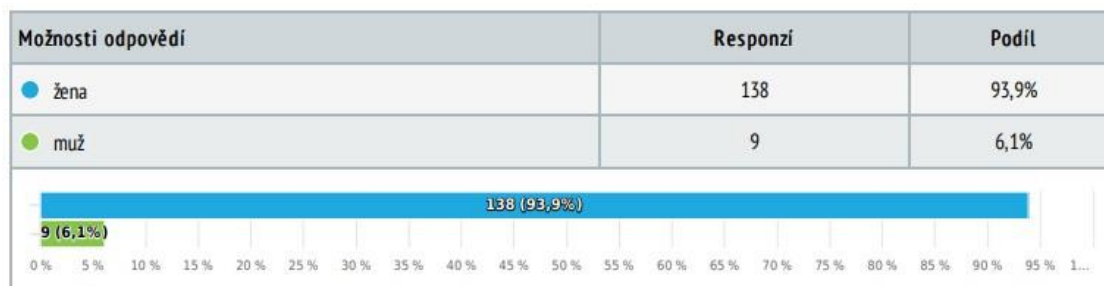
4.4 Výzkumný soubor a sběr dat

Výzkumný soubor tvořili rodiče dětí předškolního věku. Cílem bylo shromáždit co nejvíce odpovědí od respondentů s minimálně jedním dítětem předškolního věku. Z tohoto důvodu jsem zvolila elektronický sběr dat. Odkaz na vytvořený dotazník byl poté vložen na Facebook. Dále jsem oslovila své blízké, zda by odkaz na můj dotazník poslali dalším respondentům (např. svým přátelům) s prosbou o jeho vyplnění. Elektronický sběr dat probíhal v měsíci lednu 2022.

4.5 Charakteristika výzkumného souboru

- Charakteristika respondentů dle pohlaví:

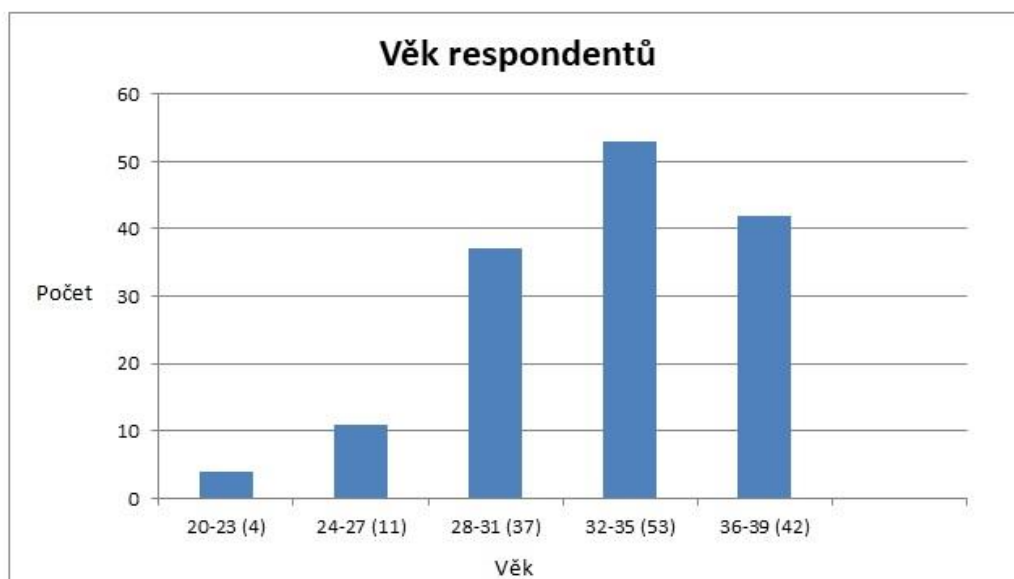
Tabulka a graf č. 1: Pohlaví respondentů

Dotazník vyplnilo celkem 147 respondentů. Z celkového počtu respondentů je patrná převaha žen, konkrétně 138 (93,9 %). Počet respondentů mužského pohlaví činí 9 (6,1%).

- Charakteristika respondentů dle věku:

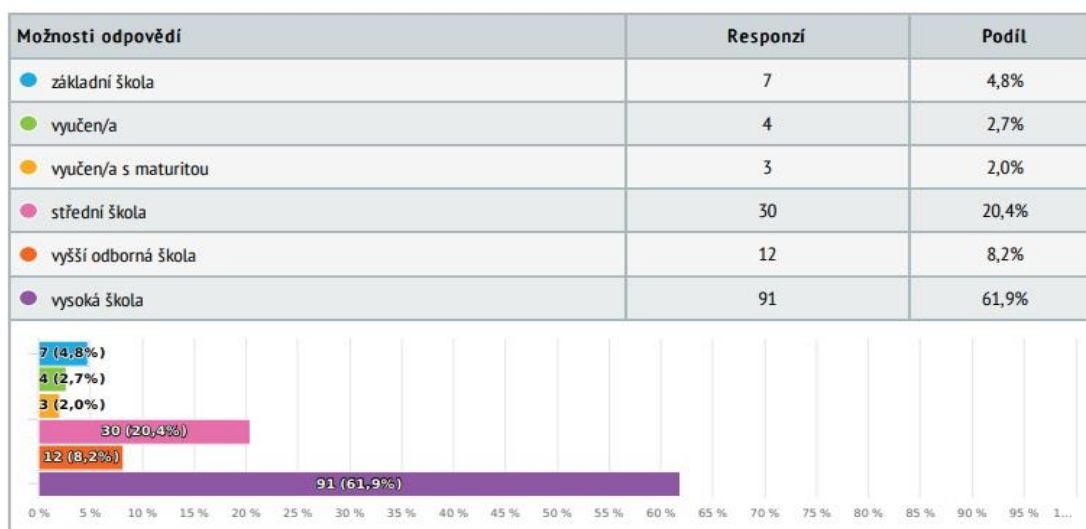
Graf č. 2: Věk respondentů

Nejvíce respondentů se nachází ve věkové kategorii 32–35 let, celkem 53 (36,0 %). Do věkové kategorie 36–39 let se začlenilo 42 (28,5 %) respondentů. 37 (25,2 %) respondentů se začlenilo do věkové kategorie 28–31 let. Ve věkové kategorii 24–27 let je 11 (7,4 %) respondentů. Nejméně, tedy 4 (2,7 %) respondentů je ve věkové kategorii 20–23 let.

- Charakteristika respondentů dle dosaženého vzdělání:

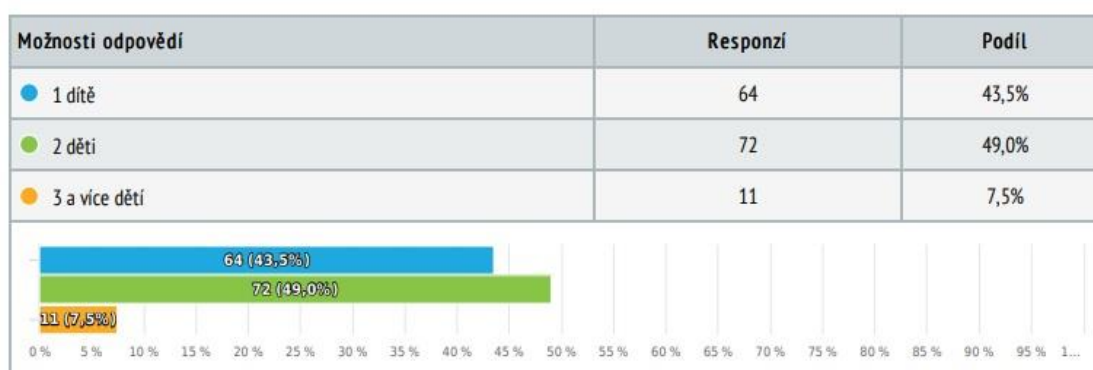
➤ **Tabulka a graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondenta**

Nejvíce dotazovaných respondentů má vysokoškolské vzdělání, celkem 91 (61,9 %). Dále se výzkumného šetření zúčastnilo: 30 (20,4 %) respondentů se středoškolským vzděláním, 12 (8,2 %) respondentů s vyšším odborným vzděláním, 7 (4,8 %) respondentů se základním vzděláním, 4 (2,7 %) respondenti s vyučnickým listem a 3 (2,0 %) respondenti, kteří jsou vyučeni s maturitou.

➤ Charakteristika respondentů podle počtu dětí:

Tabulka a graf č. 4: Mám

Největší počet respondentů, konkrétně 72 (49,0 %) vychovává 2 děti. 64 (43,5 %) respondentů vychovává 1 dítě a 11 (7,5 %) respondentů vychovává 3 a více dětí.

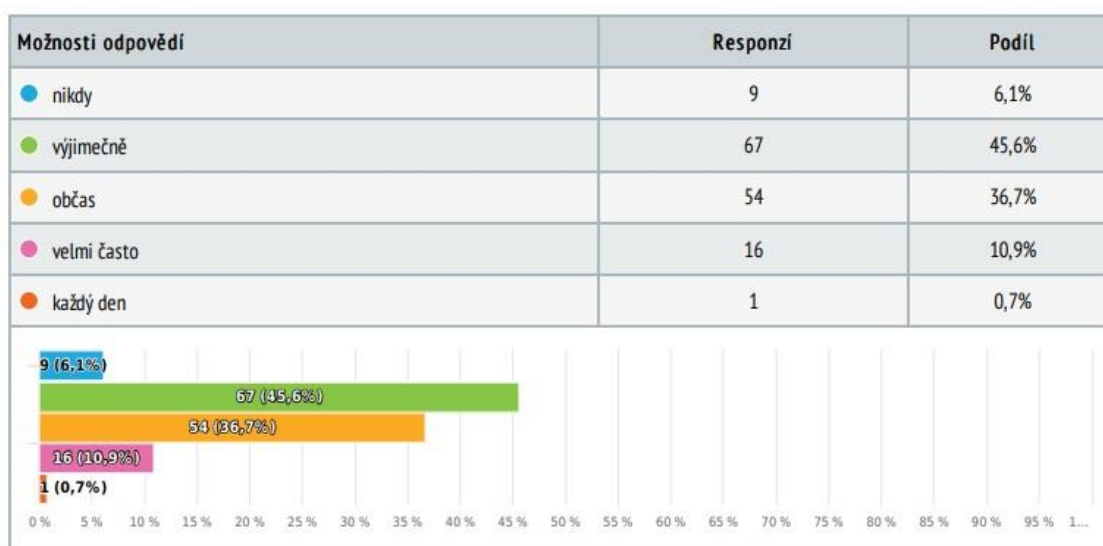
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

V této kapitole jsou vyhodnoceny a prezentovány výsledky ze stanovených výzkumných otázek. Pro vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek jsou využita data získaná z dotazníkového šetření respondentů.

1. Jaké zkušenosti mají rodiče s fyzickými tresty ze svého dětství?

- V dětství jsem byl/a fyzicky trestán/a:

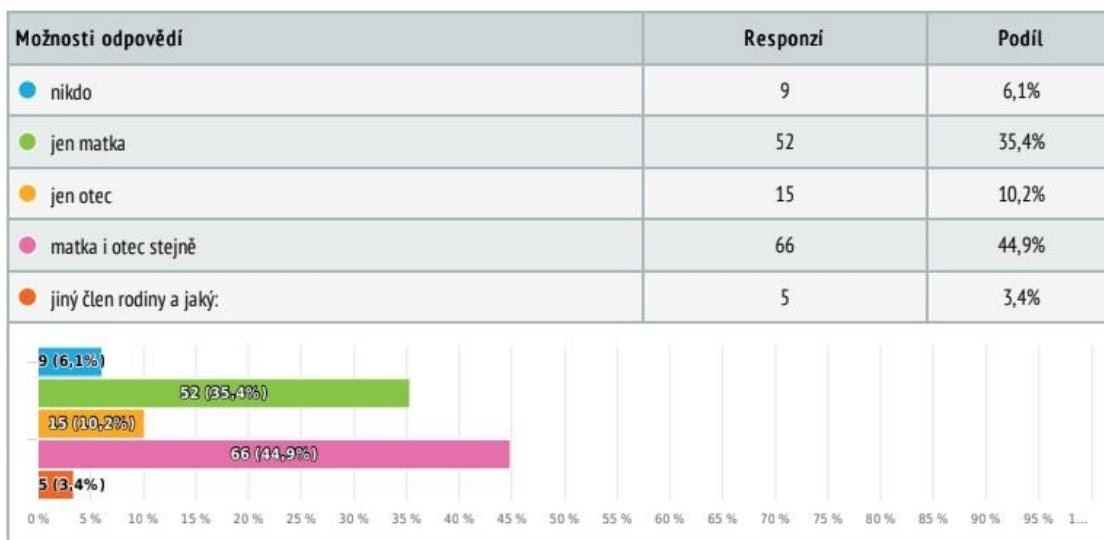
Graf a tabulka č. 5: V dětství jsem byl/a fyzicky trestán/a

Tato otázka zjišťuje četnost fyzického trestání z dětství respondenta. Výjimečně bylo trestáno 67 (45,6 %) respondentů, občas 54 (36,7 %) respondentů, velmi často trestáno 16 (10,9 %) respondentů, 9 (6,1 %) respondentů uvedlo, že nebylo v dětství nikdy fyzicky trestáno a 1 (0,7 %) respondent uvedl, že byl fyzicky trestán každý den. Z celkového počtu odpovědí vyplývá, že 138 respondentů (93,9 %) mělo zkušenost s fyzickými tresty, přičemž z uvedeného počtu bylo 121 (82,3 %) respondentů výjimečně nebo občas fyzicky potrestáno. U 17 (11,6 %) respondentů bylo fyzické trestání používáno jako běžný výchovný prostředek.

- V rodině mě fyzicky trestal:

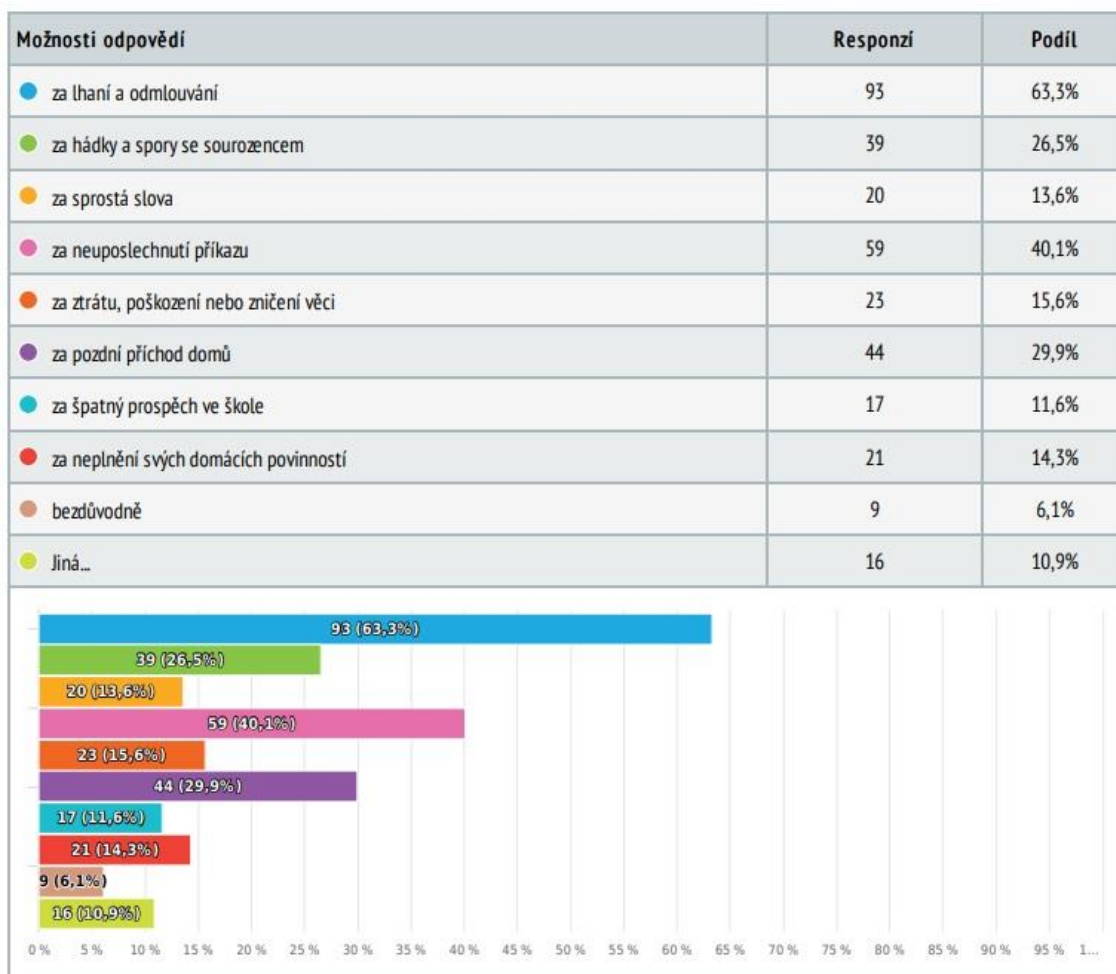
Graf a tabulka č. 6: Fyzické trestání od člena rodiny

Z grafu a tabulky č. 6 vyplývá, že fyzickému trestání bylo v dětství vystaveno 66 (44,9 %) respondentů stejně matkou i otcem. 52 (35,4 %) respondentů uvedlo, že je fyzicky trestala jen matka, 15 (10,2 %) respondentů uvedlo, že je fyzicky trestal jen otec. 9 (6,1%) respondentů uvedlo, že je v dětství nikdo fyzicky netrestal. V odpovědi jiný člen rodiny, uvedlo 5 (3,4 %) respondentů, že byli v rodině fyzicky trestáni sourozenci a prarodiči. Jeden respondent uvedl, že byl fyzickému trestání vystaven ze strany otčíma.

- Za jaký přestupek Vás rodiče fyzicky trestali?

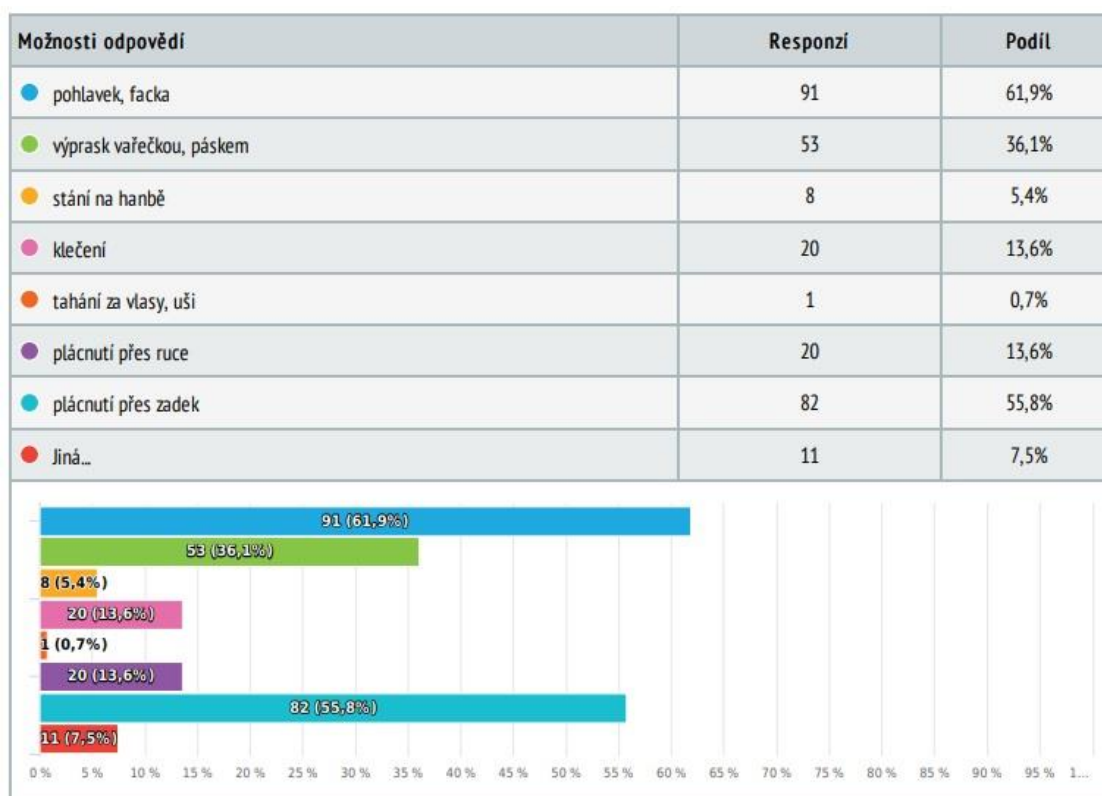
Grafa a tabulka č. 7: Přestupky, za které byli rodiče v dětství fyzicky trestáni

Tato otázka zjišťovala, za jaké přestupky byli respondenti nejvíce fyzicky trestáni. 93 respondentů uvedlo, že v dětství byli nejvíce fyzicky trestáni za lhaní a odmlouvání. Za neuposlechnutí příkazu bylo fyzicky potrestáno 59 respondentů. Za pozdní příchod domů 44 respondentů. Za hádky a spory se sourozencem bylo fyzicky potrestáno 39 respondentů. Za ztrátu, poškození nebo zničení věci 23 respondentů, za sprostá slova 20 respondentů a za špatný prospěch ve škole 17 respondentů. Jiné důvody uvedlo 16 respondentů a bezdůvodně bylo fyzicky potrestáno 9 respondentů. Do odpovědi jiná, 3 respondenti napsali vběhnutí do silnice, rozbití věci při skákání na posteli a v zoufalství. Čtyři respondenti napsali, že si již nevzpomínají na nějaký přestupek, za který byli následně fyzicky potrestáni. 9 respondentů uvedlo, že nikdy nebyli za žádný přestupek fyzicky potrestáni.

- V případě, kdy se rodiče rozhodli použít fyzický trest, jaký druh trestu zvolili?

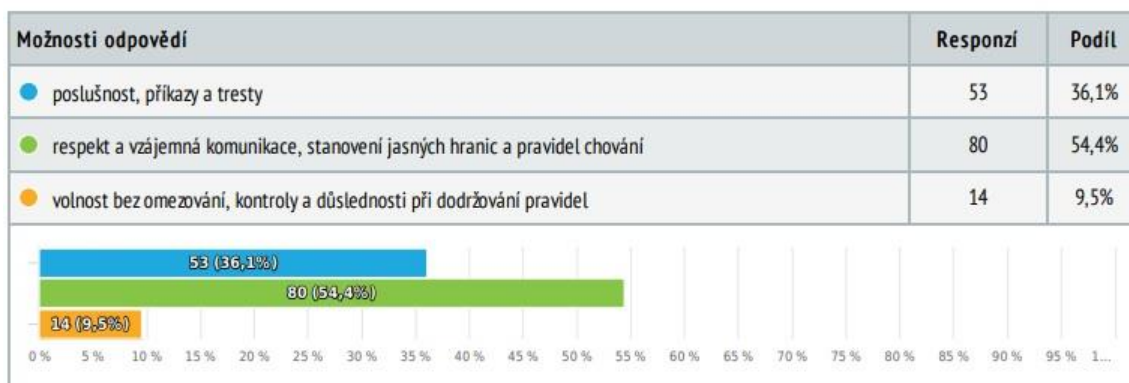
Tabulka a graf č. 8: Nejčastěji používané fyzické tresty ve výchově

V této otázce se od respondentů zjišťovalo, s jakými fyzickými tresty mají ze svého dětství zkušenost. Jako nejčastěji používaný fyzický trest uvedlo 91 respondentů pohlavek, facka. Dalším často používaným fyzickým trestem bylo plácnutí přes zadek u 82 respondentů, následuje výprask vařečkou a páskem u 53 respondentů. Shodný výsledek klečení a plácnutí přes ruce uvedlo 20 respondentů. Jinou možnost uvedlo 11 respondentů a stání na hanbě uvedlo 8 respondentů. Jeden respondent uvedl tahání za vlasy, uši. Mezi jiné odpovědi 1 respondent uvedl bouchnutí deštníkem přes zadek a 1 respondent uvedl udělení 10 dřepů. 9 respondentů tuto možnost opět využilo k odpovědi v návaznosti na tabulku a graf č. 5, tedy že nebyli v dětství fyzicky trestáni a druh fyzického trestu neuváděli.

- Co ve výchově z Vašeho dětství převažovalo?

Tabulka a graf č. 9: převažující výchovný styl v dětství

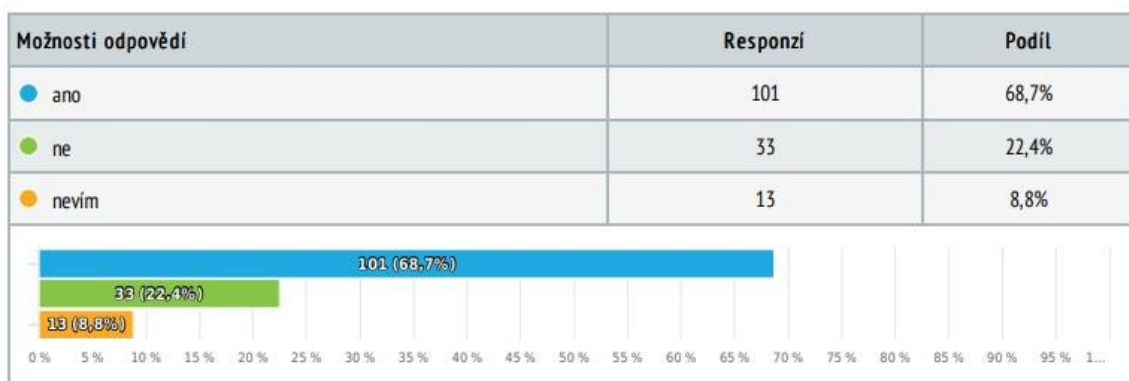

Z tabulky a grafu č. 9 vyplývá, jaké zkušenosti mají rodiče na výchovný styl z jejich původní rodiny. Respekt a vzájemnou komunikaci s nastavením jasných pravidel a hranic uvedlo 80 (54,4 %) respondentů. Naopak 53 (36,1 %) respondentů uvedlo, že v jejich dětství převažovala autoritativní výchova založená na poslušnosti, příkazech a trestech. Malá část respondentů 14 (9,5 %) uvedla, že byla v jejich dětství zastoupena volná výchova bez omezování, kontroly a důslednosti při dodržování pravidel.

2. Jaký mají rodiče v současnosti postoj k užívání fyzických trestů?

- Myslíte si, že je Váš postoj k používání fyzických trestů ovlivněn zkušeností z dětství?

Tabulka a graf č. 10: Ovlivnění respondentů na základě jejich zkušeností z dětství

Tabulka a graf č. 10 poukazuje na to, že 101 (68,7 %) respondentů zastává názor, že jejich postoj k současnému používání fyzických trestů je ovlivněn zkušenostmi z dětství. 33 (22,4 %) respondentů uvedlo, že se jejich postoj k udělování fyzických trestů zkušenostmi z dětství neovlivnil. 13 (8,8 %) respondentů neví, zda je jejich postoj ovlivněn zkušeností z dětství. Šetření potvrdilo, že zkušenost z dětství má převažující vliv

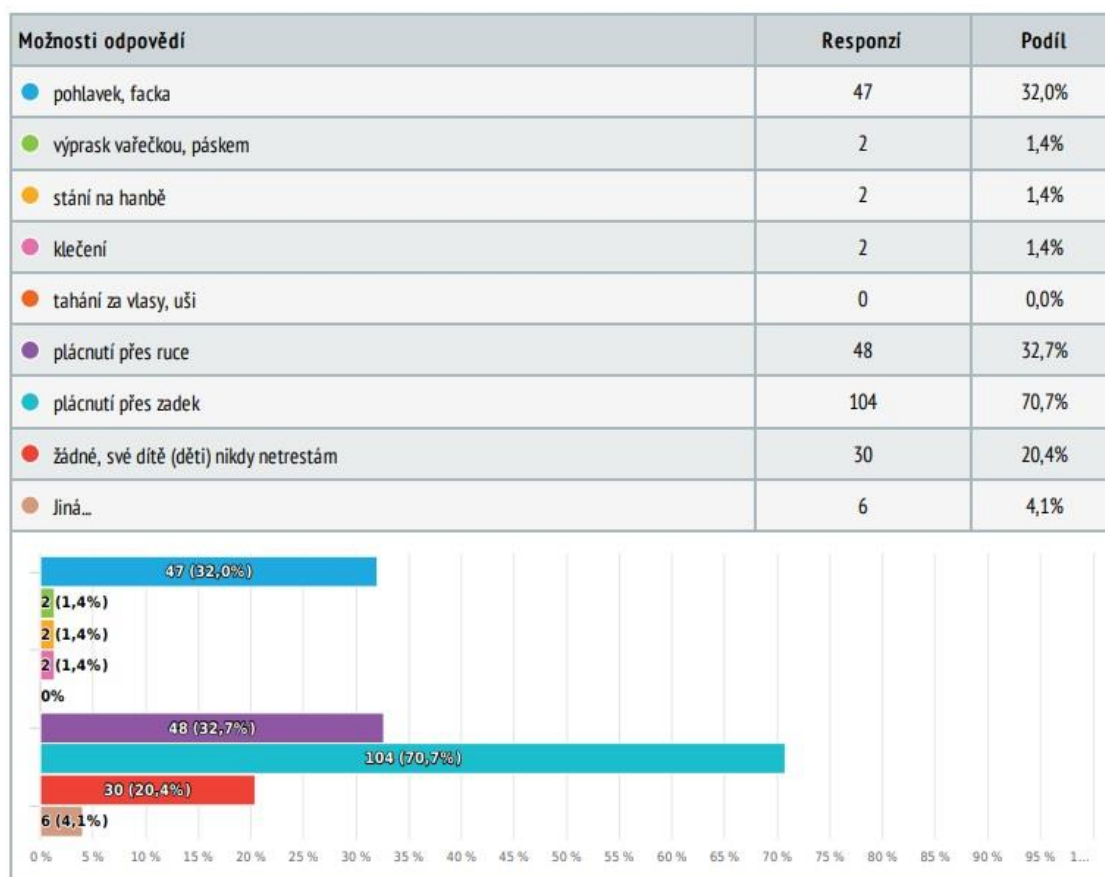
na utváření postojů k současné volbě výchovných stylů a výchovných prostředků. Na tuto otázku odpovídaly převážně ženy a to v 93,9 %. Bylo velmi zajímavé zjistit i postoje mužů, i když jsou ve výzkumném šetření zastoupeny v minimálním počtu. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že postoj k používání fyzického trestání je ovlivněn u 95 (64,6 %) žen a 6 (4,1 %) mužů. U 30 (20,4 %) žen a 3 (2,0 %) mužů se postoj k fyzickému trestání neovlivnil. Odpověď nevím zvolilo pouze 13 (8,8 %) žen.

Tabulka č. 1: Ovlivnění postojů u respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Ano	Ne	Nevím
Žena	95 (64,6 %)	30 (20,4 %)	13 (8,8 %)
Muž	6 (4,1 %)	3 (2,0 %)	0

➤ Jaké fyzické tresty ve výchově používáte?

Tabulka a graf č. 11: Druhy fyzických trestů

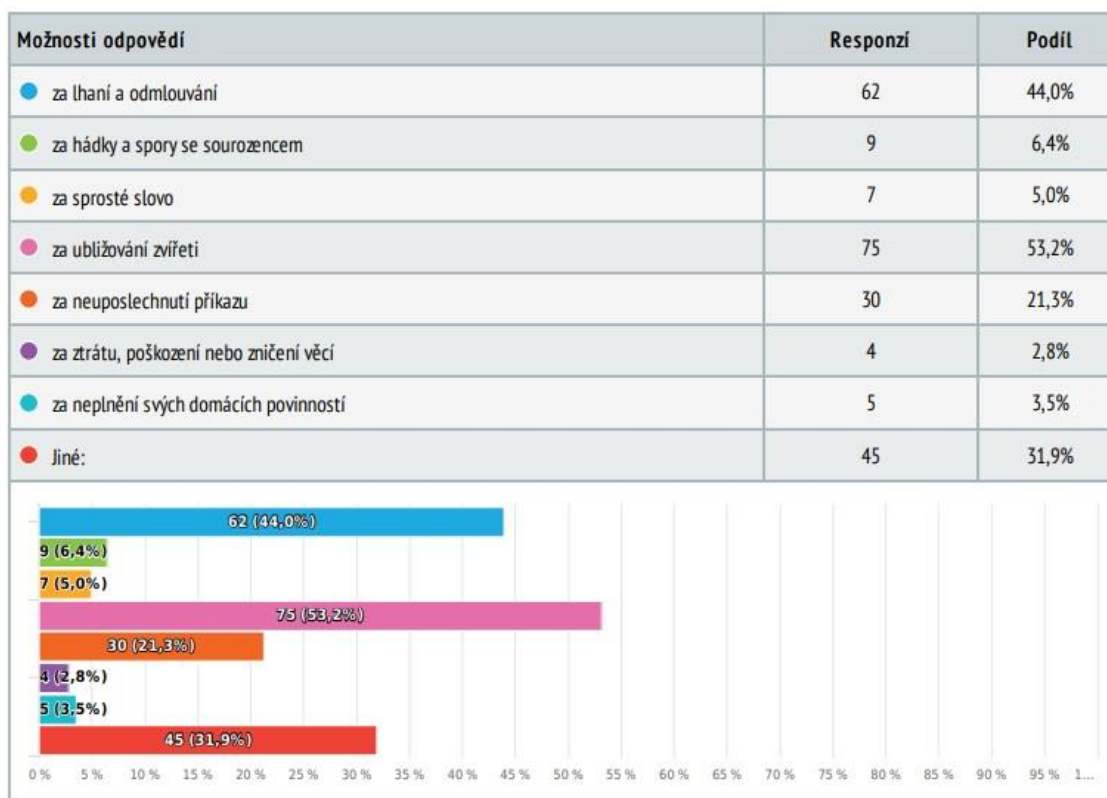

Tabulka a graf č. 11 zjišťuje, jaké fyzické tresty respondenti používají ve výchově. 104 respondentů uvedlo, že plácne dítě přes zadek, plácnutí přes ruce uvedlo 48

respondentů, pohlavek a facku by využilo 47 respondentů, 30 respondentů uvedlo, že své děti nebudou nikdy fyzicky trestat, výprask vařečkou nebo páskem uvedli 2 respondenti, stání na hanbě by využili 2 respondenti, klečení 2 respondenti. Tahání za vlasy a uši by nevyužil žádný respondent. 6 respondentů uvedlo jinou odpověď. Mezi těmito odpověďmi respondenti napsali, že více než fyzické tresty by zakázali dětem tablet a mobilní telefon; fyzickým trestem by pouze pohrozili nebo doufají, že fyzické tresty nebudou muset využívat. V neposlední řadě by rodiče místo fyzických trestů využili metodu přirozených důsledků. Zde je zajímavé porovnat fyzické tresty preferované respondentem s fyzickými tresty, které používali jejich rodiče. Z tabulky a grafu č. 8 převažuje pohlavek, facka a poté plácnutí přes zadek. Současní rodiče se z tabulky a grafu č. 11 na prvním místě s velkým počtem respondentů naopak přiklání k plácnutí přes zadek a poté s nepatrným rozdílem preferují plácnutí přes ruce a pohlavek, facku. Z toho lze usoudit, že se současní rodiče přiklání k mírnější formě fyzického trestání.

- V jaké situaci byste dítě/děti fyzicky potrestal/a?

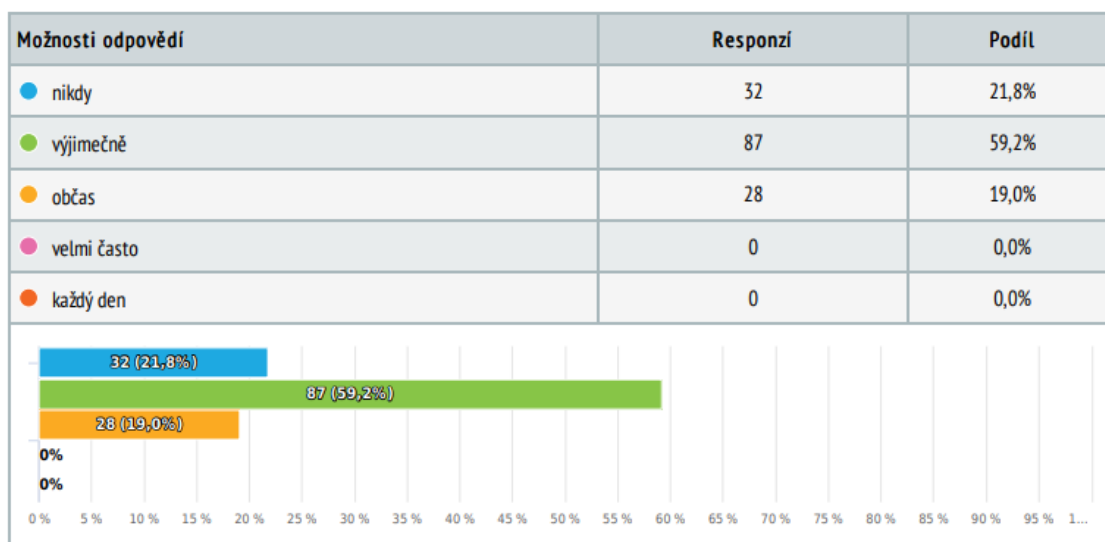
Tabulka a graf č. 12: Přestupky, za které se dítě/ děti fyzicky trestají

Tabulka a graf č. 12 znázorňuje, za jaké přestupky by rodiče své dítě nejčastěji fyzicky potrestali. 75 respondentů uvedlo za ubližování zvířeti, 62 respondentů za lhaní a odmítnutí, 30 respondentů za neuposlechnutí příkazu, 9 respondentů za hádky a spory se sourozencem, 7 respondentů by své dítě fyzicky potrestalo za sprosté slovo, 5 respondentů by fyzicky potrestalo za neplnění domácích povinností, 4 respondenti by své dítě potrestalo za ztrátu, poškození a zničení věcí. 45 respondentů uvedlo jinou odpověď. Mezi tyto odpovědi respondenti napsali např., že by své dítě fyzicky potrestali za záměrné ubližování ostatním dětem; za nakumulované přestupky všeho druhu; za neustálé opakování stejné situace, kdy dítě jedná stále stejně a slovní vysvětlení nestačí; za v život ohrožující situace; v hodně vyhocených situacích; za hysterické scény; za naschvály; z osobního selhání a únavy rodiče. Dále respondenti uváděli, že záleží na konkrétní situaci a emočního rozpoložení rodiče v určitou chvíli. Do této možnosti někteří respondenti také napsali, že by své dítě nikdy fyzicky nepotrestali.

- Jak často používáte ve výchově dítěte/ dětí fyzické tresty?

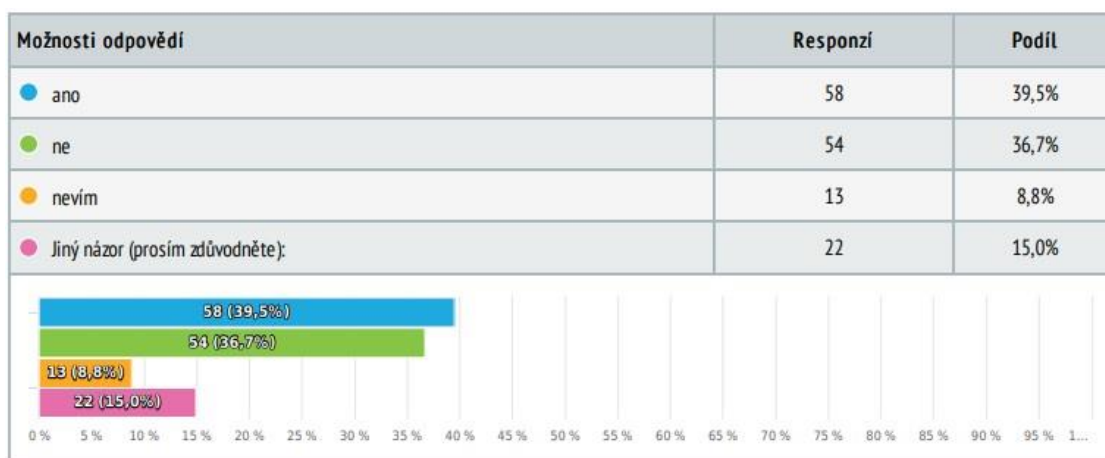
Tabulka a graf č. 13: Četnost používání fyzických trestů ve výchově dítěte/dětí

87 (59,2 %) respondentů uvedlo, že své dítě fyzicky trestají pouze výjimečně, 32 (21,8 %) respondentů fyzické tresty nikdy nepoužívá, 28 (19,0 %) respondentů fyzické tresty občas ve výchově použije. Žádný respondent neuvedl, že by své dítě fyzicky trestal velmi často nebo každý den. Z grafu vyplývá, že oproti tabulce a grafu č. 5 došlo v současné době k mírnému poklesu používání fyzických trestů a to o 15,7 %. Dále oproti tabulce a grafu č. 5, kde 1 (0,7 %) respondent uvedl každodenní fyzické trestání a 16 (10,9 %) respondentů velmi časté fyzické trestání se na základě zjištění v této tabulce a grafu č. 13 od zmíněné četnosti každý den a velmi často úplně upustilo.

- Považujete fyzické tresty ve výchově za účinné?

Tabulka a graf č. 14: Účinnost fyzického trestání

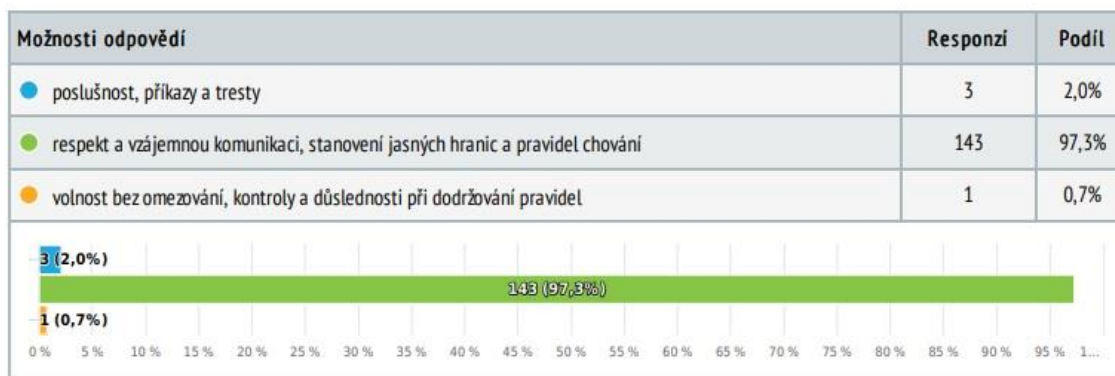
Z tabulky a grafu č. 14 je patrné, že účinnost fyzického trestání je mírně nerozhodná. 58 (39,5 %) respondentů považuje fyzické tresty za účinné, druhé místo s malým rozdílem respondentů 54 (36,7 %) zaujímá stanovisko, že fyzické tresty účinné nejsou, 13 (8,8 %) respondentů odpovědělo, že neví, zda jsou fyzické tresty účinné nebo neúčinné, 22 (15 %) respondentů nevyužilo žádnou nabízenou možnost odpovědi a uvedlo svou odpověď. Zde uvádím některé odpovědi respondentů:

- Ano, protože se rychle a jasně stanoví hranice a za 10 minut se už můžeme zase mazlit, kdy si je dítě jisté láskou rodičů.
- Záleží na míře a adekvátnosti.
- Pokud se dítě chová neadekvátně a domluva nefunguje, tak ano.
- Občas to jinak nejde, když dítě neposlechne na pátý pokus.
- Bohužel někdy nevidím jiný způsob, jak dosáhnout požadovaného správného chování.
- Někdy je to účinné při akutním radikálním řešení, jako je záchvat vzteku nebo hysterie.
- Pokud nejsou pravidelné, ale jen výjimečné, tak jsou účinné.
- Ano, v případě ohrožení života nebo sebepoškození – vběhnutí do silnice, hraní si s nožem apod.
- Ano, ale záleží na míře fyzického trestu, povaze dítěte a celkové situaci.

3. Jaké výchovné prostředky užívají rodiče ve své rodině?

- Co ve výchově svého dítěte/ svých dětí preferujete?

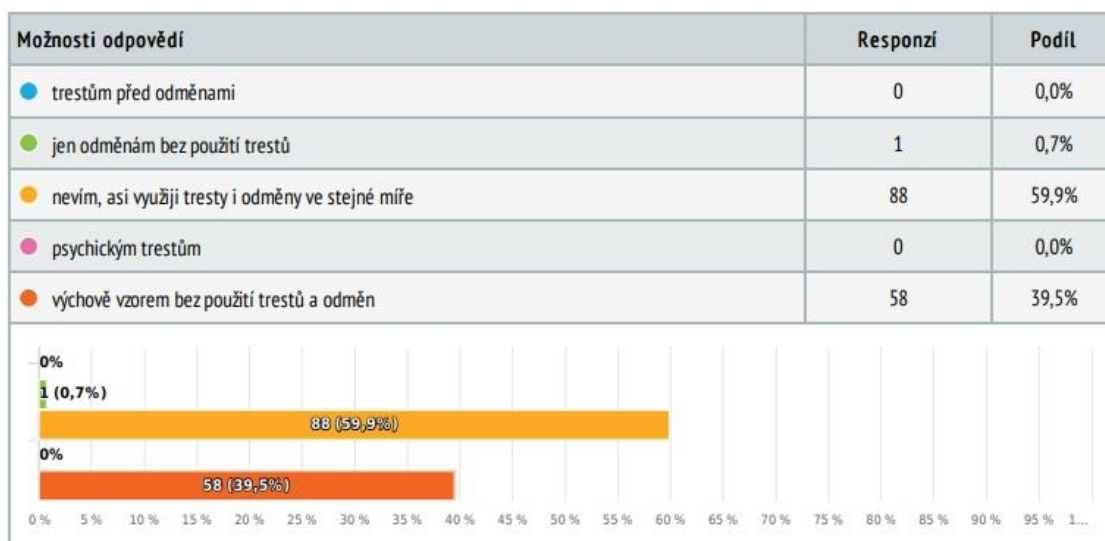
Tabulka a graf č. 15: Preferování výchovného stylu v rodině

Z průzkumu vyplývá, že se respondenti s ohledem na své zkušenosti z dětství (uvedeno v tabulce a grafu č. 9) přiklání k respektující výchově se stanovením pravidel a hranic chování, konkrétně 143 (97,3 %) respondentů. Preferování poslušnosti, příkazů a trestů ve výchově uvedli pouze 3 (2,0 %) respondenti. Toto je pro mě velmi pozitivní informace, že se současní rodiče přiklání k demokratické výchově, která je pro zdravý vývoj osobnosti dítěte nejvhodnější. Pouze 1 (0,7 %) respondent se přiklání k výchově bez omezování, důslednosti a kontroly stanovených pravidel.

- Jakým výchovným prostředkům dáte přednost při výchově dítěte/děti?

Tabulka a graf č. 16: preference výchovných prostředků při výchově dítěte/děti

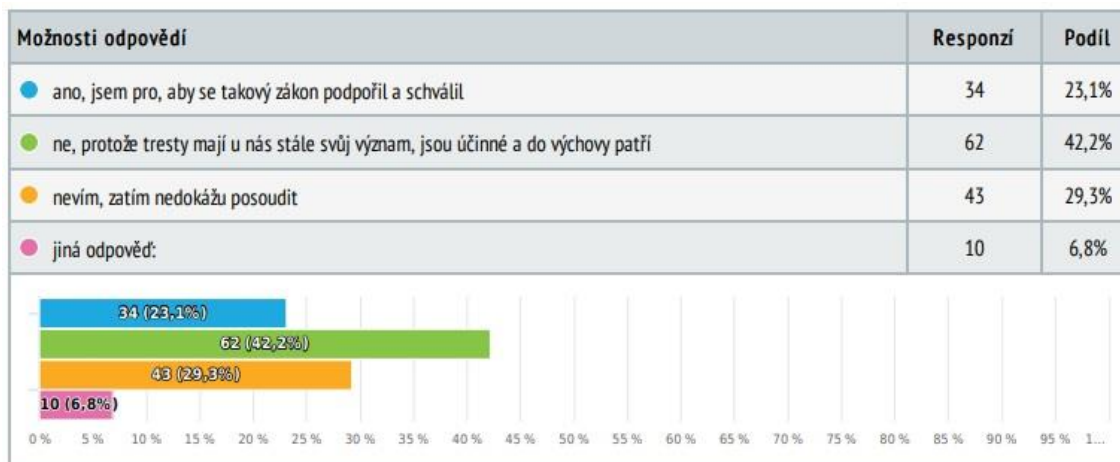

Nejčastěji uváděnou odpovědí na využití výchovných prostředků bylo užití odměn i trestů ve stejné míře, a to celkem v 88 (59,9 %) odpovědích respondentů. 58 (39,5 %) respondentů naopak uvedlo, že ve výchově svých dětí dají přednost výchově vzorem bez použití trestů a odměn. Pouze 1 (0,7 %) respondent uvedl, že dá přednost jen odměnám, bez použití trestů. Psychické tresty by ve výchově nevyužil žádný respondent a zároveň žádný respondent by ve výchově nedal přednost pouze trestům bez využití odměn.

4. Jaký názor mají respondenti na zákaz používání fyzických trestů ve výchově dětí?

- Souhlasíte s tím, aby byl v České republice schválen zákon zakazující užívání fyzických trestů?

Tabulka a graf č. 17: Názor respondenta na schválení zákona zakazující užívání fyzických trestů

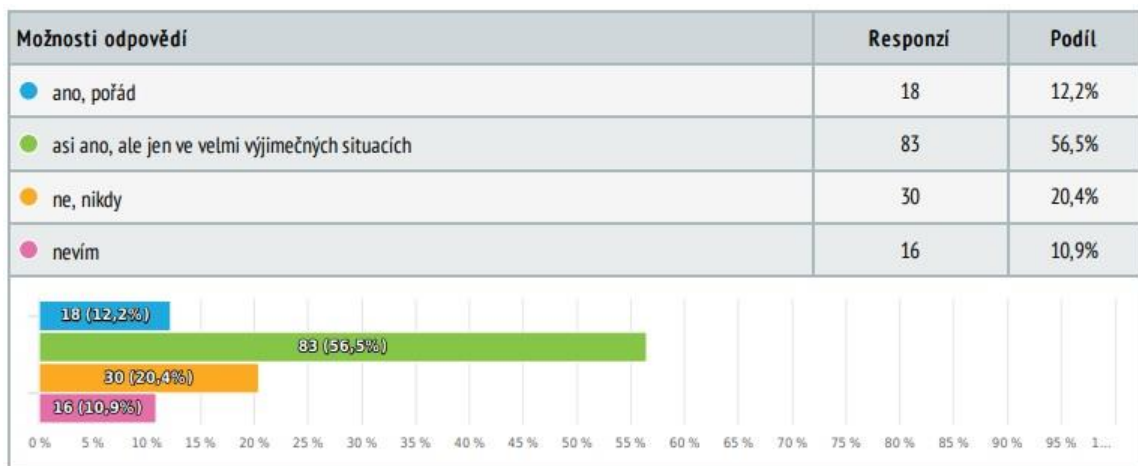

Pro schválení zákona, který by v ČR zakazoval užívání fyzických trestů ve výchově dětí vyjádřilo své ano pouze 34 (23,1 %) respondentů, naopak 62 (42,2 %) respondentů zastává názor, že nejsou pro zrušení fyzických trestů ve výchově, protože fyzické tresty mají ve výchově stále svůj význam a do výchovy patří. 43 (29,3 %) respondentů nedokázalo tento dotaz zatím posoudit a 10 (6,8 %) respondentů doplnilo jinou odpověď. Této možnosti využili i 2 respondenti, kteří ke své vybrané odpovědi ještě doplnili svůj názor. Zde uvádím všechny odpovědi respondentů:

- Nemyslím si, že zákon by něco vyřešil. (podobnou odpověď se stejným významem napsali další 2 respondenti)
- Vychovávat respektujícím způsobem musí rodič chtít.
- Ano, ale jen do určité míry.
- Každý extrém je špatný, nejsem si jista, zda samotný zákon může pomoci.
- Je to velmi složitá otázka – na 1 straně se to může proměnit v extrém (týrání dítěte), na 2 straně to někdy jinak nejde než plácnout po zadku.
- Ne, pod náporu stresu může ujet ruka každému rodiči.
- V případě, že není jiné zbytí a pokud jsou tresty přiměřené, tedy nejsou příliš důrazné.
- Ne – výchova se bez fyzických trestů určitě obejde, ale penalizovat rodiče za každý pohlevek nebo plácnutí je cesta k neúnosnému extremismu.

➤ Používal/a byste fyzické tresty i v případě, že by byly v České republice zakázány?

Tabulka a graf č. 18: Používání fyzických trestů i v případě zákazu

V této otázce se zjišťoval názor, zda by rodiče i v případě schválení zákona stále ve výchově využívaly fyzické tresty. 83 (56,5 %) respondentů uvedlo, že asi ano, ale pouze výjimečně. 30 (20,4 %) respondentů by již fyzické tresty vůbec nepoužívali. 18 (12,2 %) respondentů by i přes schválený zákon stále fyzické tresty používali. 16 (10,9 %) respondentů neví, zda by fyzické tresty v případě schválení zákona dále využívali. Z grafu č. 18 tedy vyplývá, že 101 (68,7 %) respondentů by fyzické tresty i přes případný zákon stále, nebo pouze výjimečně používali, což poukazuje na to, že se výchova bez těchto výchovných prostředků neobejde a fyzické tresty budou stále součástí výchovy.

6 DISKUZE A SHRNUÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Tato část práce rekapituluje výsledky výzkumného šetření, které bylo uskutečněno kvantitativní metodou. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit názory rodičů na používání fyzických trestů ve výchově předškolního dítěte. Stanovené výzkumné otázky vedly k vyhodnocení a objasnění dané problematiky.

1. Shrnutí výzkumné otázky, ve které respondenti uváděli své zkušenosti z dětství:

Z průzkumu bylo zjištěno, že většina respondentů 93,9 % mělo ve svém dětství zkušenost s fyzickými tresty, kde se v 44,9 % na fyzickém trestání podíleli oba rodiče. V rámci porovnávání mezi rodiči se fyzického trestání více dopouštěly matky, konkrétně 35,4 %. Důvodem, proč více matky fyzicky trestají, je zřejmě dáno tím, že se matky více podílejí na výchově svých dětí. Ve svém dětství nebylo nikdy fyzicky potrestáno pouze 6,1 % respondentů. Z šetření je tedy patrné, že používání fyzických trestů bylo v dětství respondenta naprosto běžným výchovným prostředkem. Vaníčková (2004) k této problematice dodává, že fyzické tresty jsou nedílnou součástí rodinné výchovy, ve které většina dětí fyzický trest od rodičů přijímá a vnímá jako „normální“ chování rodiče. Dle Mertina (2013) je fyzický trest jednoduchý, primitivní prostředek, který má rodič neustále „po ruce“. Pro rodiče je fyzické trestání rychlým prostředkem, jak u dítěte dosáhnout stanoveného výchovného cíle. Dále 36,1 % respondentů uvedlo, že v dětství bylo vychovááno autokratickou výchovou, ve které převládá poslušnost, příkazy a tresty. U 54,4 % respondentů byla preferována demokratická výchova. 9,5 % respondentů bylo vychovááno volnou výchovou bez kontroly a důslednosti při dodržování pravidel. Jako nejčastější používaný fyzický trest ve svém dětství uvedlo 61,9 % respondentů pohlavek, facku. Podobný výsledek s malým rozdílem z průzkumu Olgy Bartošové (2021), je prezentováno, že v 71,18 % byli rodiče ve svém dětství fyzicky trestáni pohlavkem, fackou. Stejného názoru je i Vaníčková (2004), která dle různých výzkumů potvrzuje, že nejčastěji používaným fyzickým trestem je právě facka. Nejčastěji označovaný přestupek, za který byl následně udělen fyzický trest je lhaní a odmlouvání u 63,3 % respondentů.

2. Shrnutí současných postojů respondentů k používání fyzických trestů ve výchově dítěte:

68,7 % respondentů se shoduje, že jejich postoj k používání fyzických trestů je ovlivněn získanými zkušenostmi z dětství. Z šetření také vyplývá, že rodiče na základě svých zkušeností z dětství ustupují od autokratické výchovy a preferují ve své rodině výchovu demokratickou, která se vyznačuje jako nejlepší výchovný styl, kde rodič u dítěte podporuje iniciativu, samostatnost, kolektivní spolupráci a pozitivní chování. Při fyzickém trestání dítěte je nejčastěji používáno v 70,7 % plácnutí přes zadek. Z průzkumu bakalářské práce Gabriely Podolákové (2020) vyplývá podobný výsledek, kde 66 % rodičů uvedlo jako nejvhodnější fyzický trest pro předškolní dítě plácnutí přes zadek. To poukazuje na to, že fyzické tresty i mírnější formy jsou ve výchově stále používány a vnímány jako běžný výchovný prostředek k zajištění nápravy chování. Dalším fyzickým trestem je ve dvou případech s malým rozdílem plácnutí přes ruce ve 32,7 % a pohlavek, facka v 32,0 %. Abych zjistila, kdy se respondenti rozhodnou použít fyzický trest, byl v dotazníku zařazen dotaz, za jaké přestupky by respondenti své dítě fyzicky potrestali. Jako nejčastěji uváděný přestupek bylo ubližování zvířeti 53,2 %. Druhý nejčastější přestupek, za který rodiče fyzicky trestají je lhaní a odmlouvání ve 44,0 %. Téměř shodný výsledek uvedla výzkumná agentura Nielsen Admosphere (2018), kde uvádí 45 % lhaní a odmlouvání. Dále z jejich výzkumu vyplývá, že 63 % respondentů by ve výchově použilo ve výjimečných případech fyzický trest. Tento výsledek jsem porovnála se svým výzkumem a ze získaných odpovědí vyplývá podobný výsledek a to 59,2 %. Z mého šetření dále 19 % respondentů občas ve výchově používá fyzické tresty a 21,8 % respondentů nikdy fyzické tresty nepoužívá. Při srovnání tohoto výsledku (21,8%) s výsledky respondentů z jejich dětství, tak vyplývá, že pouhých 6,1 % nebylo nikdy fyzicky trestáno. Z výzkumu je tedy patrné, že dochází ke zvýšení počtů respondentů o 15,7 %, kteří nechtějí při výchově svých dětí fyzické tresty používat a budou volit jiné výchovné metody. Menší neshoda však panovala ohledně účinnosti fyzických trestů ve výchově dětí, kdy odpověď ano nebo ne byly téměř shodné, a to v poměru 39,5 % pro ano a 36,7 % pro odpověď ne. Zde je zřejmé, že rodiče toto posuzují dle individuality dítěte. Jak Matějček (2015) zmiňuje, rodiče by při udělování jakéhokoliv trestu měli vždy brát v úvahu věk a osobnost dítěte, aby nepřiměřeným trestem dítěti ještě více neublížily.

3. Shrnutí výchovných prostředků, které užívají rodiče ve své výchově:

Ve výchově svého dítěte bude 97,3 % respondentů preferovat demokratický styl výchovy, který se vyznačuje respektem a vzájemnou komunikací s vymezením jasných pravidel a hranic chování. K autokratickému stylu výchovy se v současnosti přiklání pouze 2,0 % respondentů, kteří ve výchově dětí budou preferovat poslušnost, příkazy a tresty. Tento výsledek považuji za ideální a z průzkumu je zřejmé, že se současní rodiče přiklání k demokratické výchově, který je označován za nejvhodnější výchovný styl ve výchově dítěte. 59,9 % respondentů se zároveň shodlo na používání trestů i odměn ve stejné míře. Pozitivním zjištěním je, že ani jeden respondent by nevyužil pouze fyzické tresty bez využití odměn. Shodný výsledek se ukázal u psychického trestu, což poukazuje na to, že respondenti nechtějí své dítě tímto způsobem vůbec trestat. 39,5 % respondentů se shoduje na výchově vzorem bez použití trestů a odměn. Dle Šance Dětem (2016) je výchova vzorem pro děti velmi důležitá. Děti prostřednictvím nápodoby přirozeně od rodičů přejímají různé formy vzorce chování, které si přenesou do svého dospělého života.

4. Shrnutí názorů na zákaz používání fyzických trestů ve výchově dětí:

Velmi zajímavým zjištěním bylo, jaký názor mají současní rodiče na případný zákaz užívání fyzických trestu v České republice. Jelikož mají fyzické tresty dlouhou historii a jsou víceméně tradicí, nebylo pro mě velkým překvapením, že pouhých 23,1 % oslovených respondentů by bylo pro schválení zákona. Pro zachování možnosti fyzický trest v ČR použít se vyjádřilo 42,2 % respondentů. 29,3 % respondentů zatím nedokážou toto posoudit. Z výzkumu tedy vyplývá, že se k zákazu fyzického trestání většinou vyjadřují respondenti, kteří své děti nikdy fyzicky netrestají. Souhlas se zákazem používání trestů jsem ještě srovnala s výsledky dvou bakalářských prací. Z bakalářské práce Lucie Kochánkové (2013) vyplývá, že ani jeden respondent nebyl pro úplný zákaz fyzických trestů. Z výzkumu Olgy Bartošové (2021) vyplývá, že souhlas se zákazem používání fyzických trestů ve výchově se vyjádřilo 21,92 % respondentů. Z mého šetření se pro zákaz vyjádřilo 23,1 % respondentů. Je tedy patrné, že pozvolna dochází ke změně přístupu k dítěti, více rodin od fyzického trestání ustupuje a dochází ke změně názorů na používání fyzických trestů ve výchově dítěte. V poslední otázce respondenti vyjadřovali názor, zda by v případě schválení zákona fyzické tresty dále používali. 12,2 % respondentů by stále fyzické tresty používali a 56,5 % by fyzické tresty používali jen ve

velmi výjimečných situacích. Z průzkumu tedy vyplývá, že rodiče budou i přes případný zákon fyzické tresty ve výchově dítěte stále používat.

Tento výzkum nelze v žádném případě zobecnit na celou populaci rodičů z důvodu nízkého počtu respondentů mužského pohlaví. Většinou se jednalo o vyjádření názorů k dané problematice od ženského pohlaví.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Fyzické tresty ve výchově dětí“ se věnovala problematice fyzického trestání dětí předškolního věku. Cílem bylo zmapovat zkušenosti a názory rodičů k používání fyzických trestů ve výchově dítěte.

Fyzické tresty stále patří k diskutovaným tématům, které rozdělují společnost na dva tábory. I když mají dlouhou historii a jsou stále součástí výchovy, je nutné a žádoucí se nad tímto výchovným prostředkem zamyslet. Přestože z mého výzkumu došlo k mírnému snížení používání fyzických trestů ve výchově o 15,7 %, je stále v naší společnosti mnoho zastánců fyzického trestání.

Dle mého názoru se k fyzickému trestání uchýlí rodiče, i když jejich záměrem není dítěti ublížit a svého jednání později litují. Dnešní uspěchaná doba tomu tak trochu nahrává. Na rodiče jsou kladeny čím dál větší nároky a rodič může být z neuspokojení svých potřeb frustrovaný, emočně nevyrovnaný, což se posléze může projevit použitím fyzických trestů ve výchově.

Teoretická část práce se zaměřovala na výchovu a její součásti – výchovné styly a výchovu vzorem. Další část se týkala výchovných prostředků, ke které se řadí odměny a tresty. Byla vysvětlena účinnost odměn, funkce a pravidla trestání, a dále vysvětlení jako doplnění odměny či trestu. Také se zabývala důvody a faktory ovlivňující fyzické trestání. Do teoretické části práce byla zahrnuta i diskuze různých psychologů a odborníků, kteří se vyjadřovali k problematice fyzického trestání a alternativám, které lze využít místo fyzického trestání a v neposlední řadě jaké důsledky může fyzické trestání na dítěti zanechat. Poslední část teorie popisovala fyzické tresty a práva dětí.

V praktické části byla použita metoda dotazníkového šetření, kde oslovenými respondenty byli rodiče dětí předškolního věku. Dotazníkové šetření se zaměřovalo na problematiku fyzického trestání ve výchově. Zjišťovalo se, jaké zkušenosti s fyzickými tresty mají ze svého dětství současní rodiče, zda jejich zkušenost ovlivnila jejich současný postoj k používání fyzických trestů ve výchově svých dětí a také, jaký názor mají rodiče na úplný zákaz používání fyzických trestů v České republice.

K naplnění cílů práce byly použity výzkumné otázky, na které byly dotazníkovým šetřením nalezeny potřebné odpovědi a stanovené cíle bakalářské práce byly splněny.

Na základě svých zkušeností z dětství preferuje 97,3 % rodičů demokratickou výchovu, založenou na vzájemném respektu a komunikaci. 78,2 % rodičů ve své výchově občas nebo výjimečně použije fyzické tresty. Současně došlo k mírnému poklesu používání fyzických trestů o 15,7 %. Nejčastějším důvodem pro použití trestu je u 75 rodičů za ubližování zvířeti, jako nejčastěji používaný fyzický trest uvedlo 104 rodičů plácnutí přes zadek. Z výzkumu také vyplývá, že 42,2 % rodičů nesouhlasí s tím, aby se v České republice zakázalo používání fyzických trestů. Pro schválení vyjádřilo souhlas pouze 23,1 % rodičů. Dále bylo zjištěno, že v případě schválení zákona by 12,2 % rodičů stále fyzické tresty stále používalo a 56,5 % rodičů by fyzické tresty používali jen ve výjimečných situacích. Ze dotazníkového šetření je patrné, že rodiče stále fyzické tresty používají a výchova se v současné době bez fyzických trestů neobejde i přesto, že je rodiče využívají občas nebo výjimečně.

I přes veškerou náročnost výchovy dítěte zastávám názor, že fyzické tresty do výchovy nepatří, a přikláním se k jiným alternativním metodám. V současné době se pro rodiče nabízí mnoho metod výchovy, které rozvíjí zdravý vývoj osobnosti dítěte. I když sama ze své zkušenosti vím, že změnit zaběhnutou výchovnou metodu je běh na dlouhou trať, a ne vše jde vždy hladce, ale vytrvalost a důslednost ve výchově přináší spokojenost v celé rodině, ve které fyzické tresty již nebudou mít své místo.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Bartošová, O. (2021). *Tělesné tresty ve výchově dětí*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- Čáp, J. (1996). *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Psychologie (ISV).
- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Portál.
- Fontana, D. (2010). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Portál.
- Gordon, T. (2012). *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Malvern,
- Kohn, A. (2019). *Bezpodmínečné rodičovství: cesta od odměn a trestů k lásce a porozumění*. Malvern,
- Kochánková, L. (2013). *Fyzické tresty v rodičovské výchově*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- Kopřiva, P. (2008). *Respektovat a být respektován*. Spirála.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Lovasová, L., & Schmidová, K. (2006). *Tělesné tresty*. Vzdělávací institut ochrany dětí.
- Matějček, Z. (2015). *Po dobrém, nebo po zlém?*. Portál.
- Matějček, Z. (2013). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Portál.
- Mertin, V. (2013). *Výchova bez trestů*. Wolters Kluwer.
- Pelikán, J. (2007). *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Karolinum.
- Podoláková, G. (2020). *Gramotnost rodičů předškolních dětí v prevenci úrazů a postoj rodičů k drobným tělesným trestům*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- Pöslová, B. (2020) *Tolerantní výchova*. Grada.
- Průcha, J., Mareš, J., & Walterová, E. (2003). *Pedagogický slovník*. Portál.
- Říčan, P. (2013). *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. Portál.

Sharry, J. (2006). *Řešíme problémy s výchovou dětí a dospívajících*. Computers Press, Pedagogicko-psychologický rádce rodiče.

Solter, A. J. (2019). *Bez trestů a odměn: výchova spokojeného dítěte ve věku 2-8 let*. Stanislav Juhaňák – Triton.

Špeciánová, Š. (2007). *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vzdělávací institut ochrany dětí.

Trélaün, B. (2005). *Překonávání konfliktů v rodině*. Portál.

Vaničková, E. (2004). *Tělesné tresty dětí: definice, popis, následky*. Grada.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Českomoravská psychologická společnost. (2022). *Stanovisko Rady Českomoravské psychologické společnosti*. Dostupné z <https://23.drive.google.com/file/d/1IX7-nWamk82foqVbmqVLVV5zliQCkgE4/view?fbclid=IwAR20KaTQzF66tgkZCirqza6vfLOgB7EhVQEz3XbvYKwfyZcV0omODHe9HnE>.

Aktuálně.cz. (2022). *Pohlavek dítěti může vymezit hranice, nechci ho rodičům zakazovat, říká Jurečka*. Dostupné z <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozhovor-marian-jurecka/r~652e97c27eb911ecb5bd0cc47ab5f122/>.

iDNES.cz/MAGAZÍNY. (2016). *Zlobení a trestání dětí. Co má smysl a kdy to nikam nevede*. Dostupné z https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/zlobeni-a-trestani-deti.A160606_115301_deti_haa.

IDNES.cz. (2008). *Jak raději (ne)trestat děti*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/archiv/jak-radeji-ne-trestat-deti.A080612_094905_kavarna_bos.

Nieslen Admosphere (2018). *Liga otevřených mužů. Fyzické tresty*. Dostupné z https://www.ilom.cz/wp-content/uploads/2018/10/2018_10_LOM_Fyzicke_tresty.pdf

Šance Dětem. (2014). *Tresty ve výchově dětí: ano, či ne?*. Dostupné z <https://sancedetem.cz/tresty-ve-vychove-deti-ano-ci-ne>.

Šance Dětem. (2016). *Dítě potřebuje rodičovské vzory: vychovávejte vlastním příkladem*. Dostupné z <https://sancedetem.cz/dite-potrebuje-rodicovske-vzory-vychovavejte-vlastnim-prikladem>.

Psychologie.cz. (2013). *Jste líný rodič, nebo tygří máma?*. Dostupné z <https://psychologie.cz/jste-liny-rodic-nebo-tygri-mama/>.

Frekvence 1. (2018). *Fyzicky trestat dítě nemá žádný účinek, míní psycholog*. Dostupné z <https://www.frekvence1.cz/clanky/fyzicky-trestat-dite-nema-zadny-ucinek-mini-psycholog.shtml>.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče

PŘÍLOHA 1: Dotazník pro rodiče

Dobrý den,

jmenuji se Eliška Stanislavová a jsem studentkou oboru Učitelství pro mateřské školy na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Cílem předkládaného dotazníku je zjistit, jaké postoje zauímají rodiče předškolních dětí k užívání fyzických trestů ve výchově. Zároveň je v dotazníku zařazen dotaz, který se týká názorů na legislativní zákon zakazující užívání fyzických trestů ve výchově dětí. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou využity pouze k účelům mé bakalářské práce.

Předem děkuji za Váš čas, který věnujete k vyplnění dotazníku.

Zvolte pouze jednu vybranou odpověď, není-li uvedeno jinak. Popřípadě doplňte Vaši odpověď.

1. Pohlaví:

- žena
- muž

2. Váš věk:

3. Mé nejvyšší dosažené vzdělání je:

- základní škola
- vyučen/a
- vyučen/a s maturitou
- střední škola
- vyšší odborná škola
- vysoká škola

4. Mám:

- 1 dítě
- 2 děti

- 3 a více dětí

5. V dětství jsem byl/a fyzicky trestán/a:

- nikdy
- výjimečně
- občas
- velmi často
- každý den

6. V rodině mě fyzicky trestal:

- nikdo
- jen matka
- jen otec
- matka i otec stejně
- jiný člen rodiny a jaký.....

7. Za jaký přestupek Vás rodiče fyzicky trestali? (je možné označit více odpovědí)

- za lhaní a odmlouvání
- za hádky a spory se sourozencem
- za sprostá slova
- za neuposlechnutí příkazu
- za ztrátu, poškození nebo zničení věcí
- za pozdní příchod domů
- za špatný prospěch ve škole
- za neplnění svých domácích povinností
- bezdůvodně
- jiné (prosím vypište)

8. V případě, kdy se rodiče rozhodli použít fyzický trest, jaký druh trestu zvolili? (je možné označit více odpovědí)

- pohlavek, facka
- výprask vařečkou, páskem

- stání na hanbě
- klečení
- tahání za vlasy, uši
- plácnutí přes ruce
- plácnutí přes zadek
- jiné (prosím vypište)

9. Co ve výchově z Vašeho dětství převažovalo?

- poslušnost, příkazy a tresty
- respekt a vzájemná komunikace, stanovení jasných hranic a pravidel chování
- volnost bez omezování, kontroly a důslednosti při dodržování pravidel

10. Myslíte si, že je Váš postoj k používání fyzických trestů ovlivněn zkušeností z dětství?

- ano
- ne
- nevím

11. Co ve výchově svého dítěte/ svých dětí preferujete?

- poslušnost, příkazy a tresty
- respekt a vzájemnou komunikaci, stanovení jasných hranic a pravidel chování
- volnost bez omezování, kontroly a důslednosti při dodržování pravidel

12. Jakým výchovným prostředkům dáte přednost při výchově dítěte/děti?

- trestům před odměnami
- jen odměnám bez použití trestů
- nevím, asi využiji tresty i odměny ve stejné míře
- psychickým trestům
- výchově vzorem bez použití trestů a odměn

13. V jaké situaci byste dítě/děti fyzicky potrestal/a? (je možné označit více odpovědí)

- za lhaní a odmlouvání

- za hádky a spory se sourozencem
- za sprosté slovo
- za ubližování zvířeti
- za neuposlechnutí příkazu
- za ztrátu, poškození nebo zničení věcí
- za neplnění svých domácích povinností
- jiné (prosím vypište)

14. Jaké fyzické tresty ve výchově používáte? (je možné označit více odpovědí)

- pohlavek, facka
- výprask vařečkou, páskem
- stání na hanbě
- klečení
- tahání za vlasy, uši
- plácnutí přes ruce
- plácnutí přes zadek
- žádné, své dítě (děti) nikdy netrestám
- jiné (prosím vypište)

15. Jak často používáte ve výchově dítěte/děti fyzické tresty?

- nikdy
- výjimečně
- občas
- velmi často
- každý den

16. Považujete fyzické tresty ve výchově za účinné?

- ano
- ne
- nevím
- jiný názor (prosím zdůvodněte)

17. Souhlasíte s tím, aby byl v České republice schválen zákon zakazující užívání fyzických trestů? (je možné doplnit svůj názor)

- ano, jsem pro, aby se takový zákon podpořil a schválil
- ne, protože tresty mají u nás stále svůj význam, jsou účinné a do výchovy patří
- nevím, zatím nedokážu posoudit
- jiná odpověď.....

18. Používal/a byste fyzické tresty i v případě, že by byly v České republice zakázány?

- ano, pořád
- asi ano, ale jen ve velmi výjimečných situacích
- ne, nikdy
- nevím

Děkuji Vám za ochotu, trpělivost a za upřímné zodpovězení otázek při vyplňování dotazníku.